ویژه‌نامه گفتگوهای مسیر پیشرفت– شماره ۷
تهیه شده در اندیشکده اقتصاد مقاومتی
مهر ماه ۱۴۰۲

ابعاد و اولویت‌های
سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد

گزارش مشروح از ۴ نشست تخصصی

بسم الله

الرّحمن الرّحیم

وَالَّذینَ جاهَدوا فینا لَنَهدِیَنَّهُم سُبُلَنا

و آن ها که در راه ما (با خلوص نیت) جهاد کنند، قطعا به راه های خود، هدایتشان خواهیم کرد.

ویژه‌نامه گفتگوهای مسیر پیشرفت

شماره ۷

موضوع: ابعاد و اولویت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد

شورای علمی: سید عباس عباسپور، مجتبی شهرابی

صاحب امتیاز: اندیشکده اقتصاد مقاومتی

سردبیر: محمدمهدی تاجیک

مهرماه ۱۴۰۲

پیشگـــفتار

اندیشکده اقتصاد مقاومتی یک کانون تفکّر است که در سال ۱۳۹۵ آغاز به کار نمود و با ماموریت «تصمیم‌سازی برای حل مسائل کشور در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی» فعالیت می‌کند.

مطابق با تعریف اندیشکده، اقتصاد مقاومتی یک «الگوی حکمرانی اقتصادی» است، به این معنا که سیاست‌ها، قوانین، قواعد و اقدامات طوری طراحی شود که اقتصاد کشور با کمترین اثرپذیری از تکانه‌های داخلی و خارجی، رشد و پیشرفت پایدار داشته باشد.

«ترسیم وضع مطلوب با استفاده از منابعی همچون مبانی انقلاب اسلامی و قانون اساسی»، «توصیف وضع موجود مبتنی بر واقعیت‌های میدانی»، «شناسایی شبکه مسائل در هر حوزه موضوعی و طراحی راهکار عملیاتی برای حل آن مبتنی بر مطالعه، کسب مشورت از خبرگان و بررسی تجربیات جهانی»، «ترویج مباحث در فضای عمومی» و «پیگیری از دستگاه‌ها و مسئولین مرتبط به منظور اتّخاذ تصمیمات لازم» فعالیت‌هایی است که در اندیشکده انجام می‌شود.

یکی از برنامه‌های اندیشکده که با هدف «بهبود کیفیت تصمیم گیری در کشور» اجرا می‌شود «گفتگوهای مسیر پیشرفت» است. ویژه‌نامه حاضر، مشتمل بر گزارش مشروح ۴ نشست تخصصی با موضوع «ابعاد و اولویت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد» است که در چارچوب گفتگوهای مسیر پیشرفت، در مرداد و شهریورماه ۱۴۰۲ در همکاری میان اندیشکده اقتصاد مقاومتی و دیگر مجموعه‌های پژوهشی و دستگاه‌های اجرایی برگزار شد.

علاقه‌مندان می‌توانند از طریق سایت Mett.ir با اندیشکده اقتصاد مقاومتی در ارتباط باشند و نظرات، پیشنهادها و انتقادات خود را در خصوص فعالیت‌های اندیشکده ارائه نمایند.

اندیشکده اقتصاد مقاومتی
مهرماه ۱۴۰۲

خلاصه مدیریتی

سرمایه گذاری بانک‌ها در اقتصاد موضوعی قابل بحث و مناقشه طی سالیان اخیر بوده است. این موضوع بعضا با مفاهیمی نظیر بنگاه داری، نگهداری اموال مازاد و یا تسهیلات دهی به اشخاص مرتبط یکسان انگاشته می‌شود و به همین منظور، تجویز نسخه های سیاستی و کارشناسی برای این پدیده نیز عاری از اشکال نبوده است.

موافقان، سرمایه گذاری بانک‌ها در اقتصاد را تنها ابزار در دسترس حاکمیت برای دستیابی به اهداف توسعه ای و تامین مالی پروژه های راهبردی و کلان اقتصادی کشور می دانند. از سویی مخالفان این موضوع، چالش هایی همچون تخلف و فساد بانک ها و میل نگهداری اموال و مستغلات، نبود سرمایه کافی در بانک برای پوشش ریسک سرمایه گذاری، از بین رفتن رقابت در صنایع و محدود شدن منابع اقتصادی در بخش های خاص را در نظر گرفته و سرمایه گذاری بانک‌ها را امری غیر اولویت دار و مضر برای اقتصاد کشور قلمداد می‌کنند.

با مطالعه قوانین و مقررات می توان دریافت که بانک مرکزی و نهادهای قانون گذار، برخوردها و رویکردهای بعضا متناقضی در این خصوص اتخاذ کرده اند و سیاست‌گذار پولی–بانکی درک جامعی از تمام ابعاد، ملاحظات و مختصات سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد ایران ندارد.

به همین منظور اندیشکده اقتصاد مقاومتی با همکاری معاونت سیاست‌گذاری وزارت امور اقتصادی و دارایی، اقدام به برگزاری سلسله نشستی برای بررسی جوانب این موضوع کرد. این سلسله نشست در چارچوب «گفتگوهای مسیر پیشرفت» اندیشکده اقتصاد مقاومتی با حضور مسئولان و کارشناسان مرتبط، طی ۴ نشست در بازه مرداد تا شهریور سال ۱۴۰۲ برگزار گردید که خلاصه‌ای از آن در ادامه آمده است.

سرمایه‌گذاری بانکی؛ رویکردها و آثار

نشست اول با موضوع «سرمایه‌گذاری بانکی؛ رویکردها و آثار» با میزبانی وزارت امور اقتصادی و دارایی برگزار شد. در این نشست ضمن اشاره به رویکردهای مختلف در مورد سرمایه‌گذاری بانک‌ها و نقد و بررسی آن‌ها، چالش‌های حمایت از سرمایه‌گذاری بانکی در کشور با حضور کارشناسان و بازیگران این حوزه تشریح شد.

یکی از موضوعات پرداخته شده در این نشست، دو رویکرد نظری نسبت به سرمایه‌گذاری بانک‌ها بود. رویکرد حکمرانی خوب که بر اساس قواعد حقوقی عمل می‌کند و رویکرد توسعه‌ای که بر توسعه صنعتی تأکید دارد. طبق بیان کارشناسان، در ایران، توسعه بدون طی مراحل صنعتی‌شدن منجر به توسعه مخرب شده است. همچنین این مطلب مطرح شد که سیاست صنعتی باید مقدم بر سیاست اعتباری بوده و سرمایه‌گذاری بانک‌ها باید مبتنی بر سیاست صنعتی باشد تا به افزایش بهره‌وری منجر شود.

برخی کارشناسان اذعان داشتند که سرمایه‌گذاری مستقیم بانک‌ها با ریسک‌های متعددی همراه است و باید محدود شود. اما به دلیل کاهش سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی و محدودیت‌های مالی دولت، لغو ممنوعیت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها ضروری است. البته باید قواعد و محدودیت‌هایی برای جلوگیری از سوءاستفاده وجود داشته باشد. همچنین سرمایه‌گذاری بانک‌ها می‌تواند برخلاف اعطای تسهیلات غیرمولد، موجب رشد و توسعه کشور شود.

یکی دیگر از چالش های اساسی سرمایه‌گذاری بانک‌ها را می‌توان تعیین حدود سرمایه‌گذاری بانک‌ها توسط بانک مرکزی دانست. لذا قانون رفع موانع تولید و محدودیت های آن در حوزه سرمایه گذاری بانکی نیاز به تغییرات اساسی دارد. از نظر کارشناسان، وضعیت نامطلوب بانک‌ها محصول شرایط اقتصاد کلان کشور است. همچنین با توجه به این که حفظ ارزش دارایی‌های بانکی مهم است و نرخ کارمزد بانکی با نرخ تورم اقتصادی کشور همخوانی ندارد،

وضعیت را نمی‌توان با دستور دولت بهبود داد و برای پوشش زیان انباشته نظام بانکی، تجدید ارزیابی ارزش دارایی‌های ثابت، تجدید ارزیابی از محل سرمایه‌گذاری‌ها و در نهایت تجدید ارزیابی از محل تسعیر ارز، راه های در دسترس است.

نظر دیگری که در این نشست تخصصی عنوان شد این بود که تصمیمات باید بر اساس منافع عمومی اتخاذ شود. بانک‌ها نباید صرفا محدود به تسهیلات دهی یا سرمایه‌گذاری شوند و باید بتوانند سرمایه در گردش شرکت‌ها را در زنجیره تامین پشتیبانی کنند. البته برخی صاحبنظران نیز معتقد بودند که رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری و تامین منابع در اقتصاد کشور وضعیت مطلوبی ندارد و موتور رشد اقتصادی از محل انباشت سرمایه، تقریبا خاموش؛ بدهی‌های سیال با هزینه‌زایی زیاد در مقابل دارایی‌های منجمد با درآمدزایی پایین قرار گرفته و موجب بحران نقدینگی در بانک‌ها شده است. در این شرایط، سرمایه گذاری بانکی قابل توصیه نیست.

ارزیابی عملکرد و مقاصد سرمایه‌گذاری بانک‌ها

نشست دوم با موضوع «ارزیابی عملکرد و مقاصد سرمایه‌گذاری بانک‌ها» با میزبانی وزارت امور اقتصادی و دارایی برگزار شد. در این نشست، ضمن اشاره به نقشی که بانک‌ها می‌توانند در ایجاد رشد اقتصادی و تشکیل سرمایه مولد در اقتصاد کشورها داشته باشند، دلایل سوق پیدا کردن بانک‌ها در ایران به سمت تملک دارایی‌های منجمد و غیرمولد مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

موضوع اول مطرح شده در این نشست این بود که بانک‌ها باید در رشد اقتصادی نقش داشته‌باشند و تجربه کشورها نشان می‌دهد توجه به سیاست‌های اعتباری موثر بوده است. در ایران بانک‌ها به سمت بازار دارایی‌ها سوق داده شده‌اند که این مسئله منجر به انباشت دارایی‌های منجمد و غیرمولد شده است. نهاد ناظر باید توجه داشته باشد که سیاست‌های اعتباری منجر به رشد اقتصادی و رفاه عمومی شود. در کشورهای پیشرفته اعتبارات به

سمت بخش‌های اولویت‌دار هدایت می‌شود؛ در ایران نیز نیاز به برنامه‌ریزی کلان در این زمینه است. دولت باید اولویت‌ها را مشخص کند تا بانک‌ها بتوانند به درستی منابع بانکی را تخصیص داده و به توسعه اقتصادی کشور کمک کنند.

مطلب بعدی عنوان شده در نشست این بود که عملیات بانک‌های خصوصی، بانک‌های دولتی و بانک‌های واگذار شده طبق سیاست های اصل ۴۴ با یکدیگر بسیار متفاوت است. در دهه اخیر، با وجود حجم نقدینگی بالا، وضعیت تشکیل سرمایه در اقتصاد ایران مطلوب نبوده است. بانک‌ها باید در تنظیم‌گری نقش اساسی ایفا کنند. همچنین بیان شد که مقصد سرمایه گذاری بانک ها را سودآوری طرح ها مشخص می‌کند نه سیاست صنعتی کشور و حاکمیت باید برای اینکه این دو در یک راستا قرار گیرند، طراحی و برنامه ریزی داشته باشد.

برخی از کارشناسان بر این عقیده بودند که در دهه های گذشته بانک‌ها می‌توانستند بدون هیچ محدودیتی در هر حوزه‌ای سرمایه‌گذاری کنند و بانک‌های خصوصی این فرآیند را تشدید کردند. اما از سال ۱۳۹۶ به بعد با تصویب قانون رفع موانع تولید، هرگونه سرمایه‌گذاری بانک‌ها ممنوع شده که سیاستی افراطی بوده است.

عدم وجود استراتژی توسعه صنعتی در حوزه‌های کلان کشور نیز در سرمایه‌گذاری بانک‌ها مشهود است. تجربه‌های بین‌المللی نشان می‌دهد که بانک‌های توسعه‌ای که مالکیت دولتی دارند، در زمان رکود می‌توانند به عنوان منبع تسهیلات ضد چرخه‌ای عمل کنند. با توجه به وضعیت نامطلوب اقتصاد کلان کشور، استفاده از ظرفیت خلق پول بانک‌ها برای تشکیل سرمایه پیشنهاد می‌شود. استفاده از این ظرفیت باید با همراهی استراتژی خروج از سرمایه‌گذاری و با هدف تأمین نیازهای مالی اقتصاد تنظیم شود.

الگوی مطلوب سرمایه‌گذاری بانک‌ها

نشست سوم با موضوع «الگوی مطلوب سرمایه‌گذاری بانک‌ها» با میزبانی وزارت امور اقتصادی و دارایی برگزار شد. در این نشست، ضمن اشاره به رویکردهای مختلف در مورد

الگوی سرمایه‌گذاری بانک‌ها و نقد و بررسی آن‌ها، چالش‌های الگوهای موجود و راه های میل به مطلوب سرمایه‌گذاری بانکی در کشور تشریح شد.

طبق دیدگاه برخی کارشناسان در این جلسه، نهادهای مالی می‌توانند در راستای اهداف سرمایه‌گذاری و سیاست صنعتی کشور به عنوان بانک‌های تجاری توسعه‌ای فعالیت کنند. رفع ضعف‌های ساختاری اقتصادی ایران، از جمله وجود نداشتن تعداد کافی بنگاه‌های بزرگ مقیاس، برای توسعه سرمایه‌گذاری بانک‌ها در بخش‌های اولویت‌دار اقتصاد کشور ضروری است. بانک‌ها باید بر اساس اشتیاق خود سرمایه‌گذاری کنند تا نیازهای اساسی اقتصاد کلان را برطرف کنند.

همچنین این نکته مطرح شد که منابع مالی بانک‌ها و تسهیلات بانکی به نحوی باید تأمین شود که منجر به ضمانت بازگشت سرمایه و درآمد بانک‌ها شود. بانک‌ها باید به سمت تخصصی شدن و تمرکز در یک شاخه تخصصی حرکت کنند و در شرکت‌های متعدد سهامدار اقلیت باشند. البته این دیدگاه مخالفانی نیز داشت که معتقد بودند بنگاه های مادر مانند میتسوبیشی در ژاپن، ذیل تشکیلات کیرتسو در رشته های مختلف اقتصادی فعالیت کرده و موفق بوده اند و لذا بانک‌ها می توانند به عنوان مالک اصلی نیز در این زمینه نقش آفرینی کنند.

بحث محوری در این نشست «اثر سیاست کنترل ترازنامه بر سرمایه گذاری بانکی» بود. کارشناسان این بحث را مطرح کردند که سیاست کنترل ترازنامه بانک‌ها منجر به اخلال در تامین مالی شرکت‌ها شده است. برای رونق سرمایه‌گذاری بانک‌ها، باید پروژه‌هایی خارج از سقف کنترل ترازنامه بانک‌ها تامین مالی شده و مشوق‌هایی مانند کاهش سپرده قانونی بانک‌ها نیز در نظر گرفته شود. موانع قوانین و مقررات مانند ممنوعیت های مواد ۱۶ و ۱۷ قانون رفع موانع تولید نیز باید برطرف شوند. در ضمن می بایست شرایط پایداری برای سرمایه‌گذاری بانک‌ها در پروژه‌های تولیدی فراهم شود تا این بانک‌ها بتوانند بنگاه‌های مولد را پشتیبانی کنند.

برخی از کارشناسان نیز مرجع اصلی سرمایه‌گذاری در کشور را بازار سرمایه دانسته و اعتقاد داشتند که بانک‌ها تنها باید به حوزه‌هایی از سرمایه‌گذاری ورود کنند که بتوانند سرمایه پایه کافی را برای آن فراهم کنند. با این حال، بانک مرکزی هنوز نتوانسته است از طریق کفایت سرمایه بر بانک‌ها نظارت کند و به همین دلیل، سیاست کنترل ترازنامه را برای بانک‌ها اجرا می‌کند. در مورد سرمایه‌گذاری بانک‌های دولتی و خصوصی، بیان شد که اغلب آن‌ها بر اساس سیاست‌های تکلیفی و رد دیون دولت انجام می‌شود و این موضوع باعث خروجی ترازنامه ناسالم بانک‌ها شده است. لذا بانک‌های خصوصی در واکنش، به صورت داوطلبانه و به حوزه‌های سرمایه‌گذاری مولد و پربازده ورود کرده‌اند.

صاحبنظران به این نکته نیز اشاره کردند که در شرایط تورمی کنونی، بانک‌ها انگیزه بیشتری برای سرمایه‌گذاری نسبت به تسهیلات‌دهی دارند و لذا محدودسازی حداکثری سرمایه‌گذاری بانک‌ها تاکنون موفقیت زیادی نداشته است. اهمیت تشکیل شورای تامین مالی برای قاعده‌مند کردن سرمایه‌گذاری بانک‌ها و وارد کردن منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های مازاد بانک‌ها به پروژه‌های زیرساختی نیز امری مهم تلقی شد.

در پایان نشست به اولویت‌بندی برنامه ریزی در حوزه‌های اقتصادی، ثبات نرخ ارز، اصلاح نظام بانکداری و رشد صادرات اشاره شد. طبق نظر کارشناسان، با توجه به افزایش ظرفیت خالی بنگاه‌ها در کشور، باید بانک‌ها را به سمت تامین سرمایه در گردش این بنگاه‌ها تشویق کرد. تا زمانی که این معضل برطرف نشود، بانک‌ها و دیگر بازیگران اقتصادی، انگیزه کافی برای سرمایه‌گذاری نخواهند داشت.

سرمایه‌گذاری بانکی و پروژه های ملی

نشست چهارم و پایانی این سلسله نشست تخصصی، با موضوع «سرمایه‌گذاری بانکی و پروژه های ملی» با میزبانی وزارت امور اقتصادی و دارایی برگزار شد. در این نشست، ضمن اشاره به چالش‌های مختلف سرمایه‌گذاری بانک‌ها و نقد و بررسی آن‌ها، وضع موجود و

مطلوب سرمایه‌گذاری بانکی در پروژه های ملی کشور بررسی شد.

یکی از محورهای مهم مطرح شده در این نشست، محدودیت های نظارتی و احتیاطی بانک مرکزی بود که باعث می‌شود بانک ها نتوانند به طور کامل در پروژه های ملی سرمایه گذاری کنند و نیز باعث می شود آنها نتوانند در پروژه‌های مختلف حتی به صورت سندیکایی وارد شوند و از بنگاه داری دوری کنند. نکاتی مانند نبود توجیه اقتصادی برای پروژه‌ها، عدم تفاوت سود تسهیلات و سپرده ها، ریسک های تحریم، انتقالات مالی و واردات تجهیزات نیز به عنوان موانعی برای سرمایه گذاری بانک‌ها در پروژه های ملی مطرح شد.

مسئله بعدی عنوان شده این بود که سرمایه گذاری بانک‌ها باید در پروژه های ملی انجام شود، اما توجیه اقتصادی و تفاوت سود تسهیلات و سپرده گذاری ها، مقوله ای است که باعث مقرون به صرفه نشدن سرمایه گذاری بانک‌ها می‌شود. ریسک های سیاسی هم نقش بسزایی در محدود کردن سرمایه گذاری بانک ها در پروژه های ملی ایفا می کنند. علاوه بر این، اهمیت توجیهات فنی و جذابیت واگذاری پروژه ها در بازار سرمایه برای تسهیل سرمایه گذاری بانک ها امری ضروری است.

نکته بعدی که در این نشست مطرح شد، این بود که خرید ملک و سهام یا اصطلاحا «بنگاه‌داری بانک‌ها» به این دلیل مذموم است که در عمده موارد، در جهت بزرگ کردن کیک اقتصاد کشور نبوده و بخش‌های مولد را رونق نداده است. در واقع بانک‌ها با چنین اقداماتی نه تنها بخش‌های مولد را از ظرفیت خلق پول خود محروم می‌کنند، بلکه به رونق بخش‌های غیرمولد که رقیب سرمایه‌گذاری مولد هستند نیز کمک می‌کنند و برآیند تجربیات بنگاه داری بانک‌ها این را نشان می‌دهد، هرچند موارد مثبت هم بوده است. با این حال، مطرح گردید در اقتصادی که ظرفیت‌های خالی جدی دارد و سرمایه‌گذاری مختل شده‌است، حتما سرمایه‌گذاری بانک‌ها به تسهیلات دهی اولویت دارد. برای حاکمیت نیز تمرکز منابع در حوزه‌های پیشران اقتصاد اولویت دارد و می‌تواند از ظرفیت سرمایه‌گذاری بانک‌ها در این جهت استفاده نماید. بنابراین سرمایه‌گذاری بانک‌ها اولا باید در پروژه‌های ملی باشد و دیگر

اینکه باعث ایجاد انحصار نشود و بانک‌ها در یک فرآیند مشخص بنگاه سازی کنند و بعد از مدتی از آن خارج شوند.

نکته دیگری که در این نشست اشاره شد این بود که بانک ها باید به جای بنگاه داری، بنگاه سازی کنند. بانک باید با قدرت خلق پول خود ملزم به بنگاه سازی در بخش‌های توسعه‌ای کشور شود و سپس از بنگاه خارج شود؛ در این صورت ضمن رونق تولید و سرمایه‌گذاری در کشور با استفاده از ظرفیت خلق پول، بانک‌ها نیز به سمت تخصصی شدن و کمک به تولید ملی سوق داده می‌شوند و از انحراف تسهیلات دهی آن‌ها کاسته می‌شود. پیش نیاز این مهم، داشتن یک برنامه توسعه ای توسط حاکمیت است.

در پایان این نکته نیز بیان شد که مداخلات دولتی در زنجیره قیمت گذاری صنایع موجب ناکارآمدی سرمایه‌گذاری بانکی در پروژه‌های ملی حوزه نفت و گاز شده است. برخی از دلایل این مسئله شامل عدم پوشش جبران زیان تولیدکننده توسط دولت، وجود انحصار در بخش‌های بزرگ و بالادست صنایع و اختلال در زنجیره ارزش نفت و گاز است. تحویل مالکیت منابع طبیعی به مردم به عنوان راه‌حلی برای بهبود این وضعیت، مطرح گردید. همچنین اشاره ای به مسئله کمبود تضامین معتبر در قراردادها و نقصان ابزارهای اعتبارسنجی در بانک ها شد.

فهرست مطالب

گزارش نشست‌های تخصصی

نشست سرمایه‌گذاری بانکی؛ رویکردها و آثار ۱۶

نشست ارزیابی عملکرد و مقاصد سرمایه‌گذاری بانک‌ها ۲۸

نشست الگوی مطلوب سرمایه‌گذاری بانک‌ها ۳۶

نشست سرمایه‌گذاری بانکی و پروژه های ملی ٤٤

گزارش تصویری ۵۳

گزارش نشست‌های تخصصی

نشست سرمایه‌گذاری بانکی؛ رویکردها و آثار

وزارت امور اقتصادی و دارایی

اولین نشست از سلسله نشست تخصصی «ابعاد و اولویت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد» با موضوع «سرمایه‌گذاری بانکی؛ رویکردها و آثار» یکشنبه ۲۹ مرداد ۱۴۰۲، به میزبانی وزارت امور اقتصادی و دارایی و در چارچوب «گفتگوهای مسیر پیشرفت» اندیشکده اقتصاد مقاومتی برگزار شد.

در این نشست با حضور آقایان فرهاد نیلی اقتصاددان و نماینده اسبق ایران در بانک جهانی، محسن یزدان پناه کارشناس اقتصادی، میثم خسروی مدیر گروه پول و بانک مرکز پژوهش‌های مجلس، سید بابک ابراهیمی سرپرست معاونت اقتصادی و سرمایه گذاری بانک سپه، محمد پورغلامعلی رییس اداره بانکداری اختصاصی و شرکتی بانک پاسارگاد و خانم معصومه ملاصالحی مدیر سرمایه‌گذاری و امور شرکت‌های بانک اقتصاد نوین، ضمن اشاره به رویکردهای مختلف درمورد سرمایه‌گذاری بانک‌ها و نقد و بررسی آن‌ها، چالش‌های وضع

موجود و مطلوب حمایت از سرمایه‌گذاری بانکی در کشور تشریح شد.

هدایت اعتبار برای صنعتی شدن، جایگاه سرمایه‌گذاری بانک‌ها را مشخص می‌کند

در ابتدای نشست محسن یزدان پناه کارشناس اقتصادی گفت: دیدگاه‌های کارشناسی درباره سرمایه‌گذاری بانک‌ها، به جایگاه مقوله رشد اقتصادی در آن کشور وابسته است. بدین سبب، دو رویکرد عمومی از لحاظ نظری نسبت به سرمایه‌گذاری بانک‌ها وجود دارد. یکی از این رویکردها، تحت عنوان حکمرانی خوب مطرح می‌شود که سیاست‌گذار چارچوبی را بر پایه قواعد داوری و حقوق پایه تدوین می‌کند. این کارکرد در شبکه بانکی به موضوعاتی همچون نحوه حفاظت از سپرده‌های شبکه بانکی منتهی می‌شود تا منابع عمومی از گزند آسیب‌ها در امان بماند. این در حالی است که بر اساس ادبیات توسعه‌ای، به ظرفیت رسیدن حکمرانی خوب، محصول فرایند توسعه اقتصادی است.

وی افزود: رویکرد دوم به این موضوع می‌پردازد که اگر یک کشور در مراحل صنعتی شدن تکامل پیدا نکند، توسعه در حوزه‌های دیگر نیز توسعه مخرب خواهد بود. در ایران نیز این توسعه مخرب رخ داده است. در دهه ۱۳۸۰، بدون سپری کردن مراحل توسعه صنعتی، به خصوصی‌سازی بانک‌ها اقدام کردیم که این عمل همراه با تعزیرات حکومتی توانست پیامدهای ناگوار جدی برای نظام اقتصادی کشور داشته باشد. توقف توسعه یافتگی برخی از کشورها به دلیل کنار گذاشتن برنامه سیاست صنعتی بوده است. تسهیلات تکلیفی که به اسم هدایت اعتبار در ایران تنظیم می‌شود، نه تنها مقدمه‌ای برای صنعتی شدن نیست، بلکه از سیاست‌های ضد صنعتی نیز به‌شمار می‌رود.

سیاست صنعتی در بخش تولیدات کارخانه‌ای، بدون قید و شرط رشد را محقق می‌کند

یزدان پناه تعیین سیاست صنعتی کشور را مقدم بر تعیین سیاست بانکی عنوان کرد و افزود: بر اساس مقاله دنیل رودریک، تحقق نظریه‌های رشد در کشورها، به پیش نیازهایی در سازوکارهای حکمرانی نیاز دارد و بنابراین تحقق رشد اقتصادی به طور عموم و در همه اقتصادها مشروط است و تنها بخش صنعت و تولیدات کارخانه‌ای کشورهاست که از این شرط مستثناست و بدون نیاز به حکمرانی مطلوب می‌تواند رشد را محقق کند. بنابراین سیاست صنعتی وجاهت پیدا می‌کند.

این کارشناس اقتصادی کارکرد سیاست نرخ بهره در نظام بانکی را نیز به دلایلی غیرممکن دانست و افزود: افزایش نرخ بهره نه تنها مشکلات نظام بانکی را رفع نمی‌کند، بلکه هزینه‌هایشان را به سرعت افزایش می‌دهد و دام نقدینگی آن‌ها را تشدید می‌کند. نکته مهم درخصوص سرمایه‌گذاری در اقتصاد این است که باید در نهایت به افزایش سطح تولید در کشور منجر شود و بهره‌وری در اقتصاد را افزایش دهد؛ به اعتقاد من بروکراسی فعلی بانک‌ها اجازه سرمایه‌گذاری مولد و بالا برنده بهره‌وری در کشور را نمی‌دهد. بنابراین اگر قرار است اجازه سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد داده شود ابتدا باید مبتنی بر سیاست صنعتی و در بخش‌های تعیین شده باشد و بعد از آن به نحوی تنظیم شود که به ایجاد شرکت‌های پیشرو و بهره‌ور در کشور منجر شود.

در اعمال محدودیت بر سرمایه‌گذاری بانک‌ها افراط کرده‌ایم

در ادامه میثم خسروی مدیر گروه پول و بانک مرکز پژوهش‌های مجلس، ضمن اشاره به اینکه سازوکار تامین مالی بهینه بانک‌ها از چالش‌های جدی این صنعت محسوب می‌شود، بیان کرد: یکی از مدل‌های تامین مالی بهینه بانکداری در کشور، الگوی بدهی پایه است

که بخش غیردولتی از این تسهیلات استفاده کند. در این وضعیت، چنانچه بانک به عنوان یک سرمایه‌گذار وارد فعالیت شود، نمی‌تواند نقش اصلی خود را در اقتصاد ایفا کند. در سرمایه‌گذاری بانک‌ها، علاوه بر ریسک مالی که به واسطه مشارکت این موسسات در فعالیت‌های اقتصادی به وجود می‌آید، ریسک‌های فنی و عملیاتی نیز به شبکه بانکی تحمیل می‌شود. علاوه بر آن، مسائلی نظیر متفاوت بودن سرمایه‌گذاری حرفه‌ای با بانکداری نیز مطرح می‌شود که از منظر تخصصی شدن، شایسته است بانک به این حوزه ورود نکند. چنین دلایلی، سیاست گذاران را به این جمع بندی رساند که به گونه‌ای افراطی از سرمایه‌گذاری بانک‌ها جلوگیری کنند.

خسروی با بیان اینکه در صورت برقراری شرایط مطلوب در کشور، بانک‌ها باید صرفا تسهیلات و منابع مالی را در اختیار سرمایه‌گذار قرار دهند و از ورود مستقیم به این حوزه خودداری کنند، گفت: این کار می‌تواند بهترین بهره‌وری را داشته باشد و کارآفرین قوی‌تر را از این منابع مالی بهره‌مند سازد. اما به دو دلیل شرایط کشور به نحوی نیست که بانک‌ها صرفا در جایگاه ارائه دهنده تسهیلات قرار بگیرند. اول اینکه در یک دهه گذشته، وضعیت سرمایه‌گذاری در داخل کشور اسفناک بوده است و دوم اینکه دولت منابع کافی برای سرمایه‌گذاری فعالانه و گسترده ندارد.

وی افزود: درخصوص دلیل اول دلایل این رخداد نیز عواملی همچون دام نقدینگی بوده که به واسطه ریسک‌های فراوان سیاست داخلی و خارجی و همچنین ریسک‌های اقتصادی که به کارآفرین و بخش دولتی با قیمت‌گذاری دستوری و ترجیحی تحمیل کردیم، به وجود آمده است. در چنین وضعیتی، انگیزه اشخاص غیر دولتی برای سرمایه‌گذاری در داخل کشور از دست می‌رود. این اشخاص، منابع مالی خود را یا در قالب سپرده‌های بانکی نگهداری می‌کنند یا به خارج از کشور می‌برند. بنابراین با بست‌های اعتباری نمی‌توانیم این منابع را به سرمایه تبدیل کنیم.

ممنوعیت اعمال شده برای سرمایه‌گذاری بانک‌ها لغو شود

مدیر گروه پول و بانک مرکز پژوهش‌های مجلس افزود: در کشورهای دیگر دنیا، دولت با وجود چنین شرایطی، ریسک‌ها را می‌پذیرد و سرمایه‌گذاری اقتصادی را انجام می‌دهد. اما در ایران به دلیل شرایط درآمدی که دولت دارد، امکان قبول چنین ریسک‌هایی توسط قوه مجریه وجود ندارد. زیرا بودجه دولت نهایتا صرف هزینه‌های جاری می‌شود و اگر منابع مالی نیز برای تملک دارایی‌های سرمایه‌ای باقی بماند، عموما به دلیل شرایط سیاسی، به فعالیت‌های اقتصادی نمی‌رسد.

این کارشناس اقتصادی تاکید کرد: با وجود چنین وضعیتی، باید به اشخاص حقوقی دیگر همچون شرکت‌های دولتی و خصولتی و بانک‌ها تکیه کرد. در این شرایط و با توجه به اینکه مشخص نیست که وام‌های بانکی به سرمایه‌گذاری منتهی می‌شود یا خیر، باید قاعده اولی، یعنی ممنوعیت سرمایه‌گذاری مستقیم بانک‌ها در اقتصاد تغییر یابد.

خسروی به بررسی قانون رفع موانع تولید پرداخت و اذعان داشت: در قانون رفع موانع تولید مصوب سال ۱۳۹۴، به شکل افراطی جلوی سرمایه‌گذاری بانک‌ها گرفته شده و از طرفی، هرگونه تملک سرمایه‌ای غیربانکی نیز ممنوع شده است. با اجرای این سیاست، برای سرمایه‌گذاری خوب بانک‌ها ممانعت به عمل آمد و در پی آن، سرمایه‌گذاری‌های غیرمولد افزایش یافت. علاوه بر آن، واگذاری جدی در دارایی‌های غیر بانکی نیز رخ نداد و این امر، به دلیل عدم نظارت ویژه و بازدارنده نبودن قانون مذکور بوده است. خروجی آن، عدم سرمایه‌گذاری بانک‌ها در شرکت‌های بزرگ بود و همچنین سرمایه‌گذاری‌هایی که با مسیر توسعه کشور همخوانی نداشت. بنابراین من معتقدم ممنوعیت اعمال شده در این قانون برای سرمایه‌گذاری بانک‌ها باید لغو شود.

سرمایه‌گذاری بانک‌ها مفرّی برای هدایت اعتبارات به بخش‌های مولد است

مدیر گروه پول و بانک مرکز پژوهش‌های مجلس تصور اینکه آزادی سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد، به یکباره رشد اقتصاد را چند برابر می‌کند را ساده اندیشی دانست و افزود: هرچند در دهه اخیر دچار افراط در اعمال محدودیت برای سرمایه‌گذاری بانک‌ها بوده‌ایم اما نباید با ساده‌اندیشی دچار تفریط شویم؛ چراکه امروز بانک‌ها نیز در مسیر سرمایه‌گذاری با ریسک‌های زیادی مواجه هستند و در صورتی که محدودیت‌ها و نظارت مطلوبی در روند سرمایه‌گذاری آن‌ها اعمال نشود، نتیجه سرمایه‌گذاری مستقیم آن‌ها در اقتصاد نیز مطلوب نخواهد بود. یکی از مهمترین مسائل در این زمینه این است که سرمایه‌گذاری مستقیم بانک‌ها در اقتصاد به تکرار تجربه تسهیلات دستوری منجر نشود. باید بپذیریم که سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد مضراتی دارد که باید با قیود و قواعدی آن را محدود کنیم.

وی در پایان افزود: در حال حاضر به دلیل نبود موسسات اعتباری و پرداخت تسهیلات به افراد و بنگاه‌های فاقد صلاحیت، فراهم کردن بستر سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد می‌تواند مفری برای هدایت اعتبارات به سمت افزایش سرمایه‌گذاری در اقتصاد باشد. در واقع بانک‌ها باید به جای اعطای تسهیلاتی که مولد نیست و بازگشت ندارد، خودشان اجازه داشته باشند که با قواعد مشخص و در حوزه‌های مشخص سرمایه‌گذاری کنند و اینطور نباشد که باز کردن درب سرمایه‌گذاری، مسیری برای خلق گسترده نقدینگی باشد.

نرخ بالای تورم و مشکلات حقوقی، مانع از فروش اموال مازاد بانک‌ها شده است

در ادامه نشست معصومه ملاصالحی مدیر سرمایه‌گذاری و امور شرکت‌های بانک اقتصاد نوین، در تبیین چالش‌های اساسی سرمایه‌گذاری بانک‌ها گفت: یکی از این چالش‌ها، تعیین

حدود سرمایه‌گذاری بانک‌ها است که بانک مرکزی عهده‌دار آن است. این موضوع به صراحت در ماده ۱۶ و ۱۷ قانون رفع موانع تولید عنوان شده که معیار بانکی یا غیر بانکی بودن سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری با تشخیص نهاد نظارتی، یعنی بانک مرکزی است. این قانون با توجه به تحولات داخلی و بین‌المللی نیاز به تغییرات اساسی دارد.

وی افزود: تا سال ۱۴۰۰، شرکت‌های تامین سرمایه، به عنوان investment bank محسوب نمی‌شدند و به همین دلیل، بر سود حاصل از فعالیت چنین شرکت‌هایی، مالیات وضع کردند. این در حالی بود که چنین موسساتی در جایگاه تامین مالی و بازوی کمکی بانک‌های تجاری به حساب می‌آیند. اما بعد از سال ۱۴۰۰ اعلام شد که اگر بانک‌ها مجوز چنین فعالیت‌هایی را از بانک مرکزی اخذ کنند، این شرکت‌ها از مشمولیت ماده‌های ۱۶ و ۱۷ قانون رفع موانع تولید خارج می‌شوند. این ها از جمله مواردی است که سرمایه‌گذاری بانکی را با چالش روبه‌رو می‌کند.

ملاصالحی حفظ ارزش دارایی‌های بانکی را نیز مهم دانست و بیان داشت: از دو سال گذشته، فشار زیادی به بانک‌ها تحمیل شد تا اموال مازاد را واگذار کنند اما این در حالی بود که بخش عمده‌ای از دارایی‌های بانکی در ترازنامه، شامل اموال حاصل از نکول تسهیلات می‌شد. حتی بانک‌ها دائما در حال برگزاری مزایده برای فروش اموال مازاد بودند اما تاکنون موفق به فروش آن‌ها نشدند چرا که مشکلات حقوقی گریبان‌گیر آن‌ها شده است.

سرمایه‌گذاری مستقیم یک اهرم اطمینان برای بانک‌ها حساب می‌شود

مدیر سرمایه‌گذاری و امور شرکت‌های بانک اقتصاد نوین ادامه داد: در حال حاضر، نرخ کارمزد بانکی با نرخ تورم اقتصادی کشور همخوانی ندارد. به همین دلیل، شاید بانک‌ها این رویکرد را داشته باشند که سرمایه‌گذاری‌هایشان را در جهت حفظ ارزش دارایی‌ها، نگهداری کنند. از سویی، نرخ تورم بالا، تقاضای تسهیلات را نیز بیشتر کرده و متناسب با آن، ریسک نکول تسهیلات نیز افزایش یافته است. بدین جهت، بانک‌ها برای پوشش این ریسک تمایل

به حفظ سرمایه‌گذاری‌های خود دارند.

ملاصالحی در ادامه منابع بانکی را پایه بخش عمده سرمایه‌گذاری در کشور دانست و افزود: به نظر من حذف بانک‌ها از چرخه سرمایه‌گذاری از طریق ایجاد محدودیت یا حفظ محدودیت‌های موجود، به معنی کوچک کردن فضای توسعه شرکت‌ها و سرمایه‌گذاری در اقتصاد است. محدودیت‌های فعلی سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد، زنجیره شرکت‌های بانک‌ها را با مشکلات جدی مواجه کرده است. تجربه ما نشان داده است بازگشت اعطای تسهیلات از سوی شرکت‌ها، حتی شرکت‌هایی که رتبه اعتباری خوبی دارند، با مشکل مواجه می‌شود و نرخ نکول بانک را افزایش می‌دهد و در این شرایط سرمایه‌گذاری مستقیم به مراتب اقتصاد بهتری است و یک اهرم اطمینان برای بانک‌ها حساب می‌شود.

زیان ده بودن بانکداری تجاری در ایران بانک‌ها را به سمت تملیک سرمایه‌گذاری سوق داده است

در ادامه نشست سید بابک ابراهیمی سرپرست معاونت اقتصادی و سرمایه گذاری بانک سپه، وضعیت نامطلوب بانک‌ها را محصول شرایط اقتصاد کلان کشور دانست و گفت: به شکل دستوری از سوی دولت نمی‌توان این وضعیت را بهبود داد. در دنیا نیز عموما سرمایه‌گذاری از بانکداری تجاری جدا شده و به بانک‌های سرمایه‌گذاری سپرده شده است. در ایران به دلایل متعدد بانکداری تجاری زیان ده است و سرمایه‌گذاری‌های آن‌ها نیز بازده مطلوب را ندارد به دلیل اینکه تکلیفی بوده است؛ هرچند اگر وضعیت اقتصاد را در نظر بگیریم، عملکرد سوددهی سرمایه‌گذاری آن‌ها مطلوب است اما کفاف هزینه‌ها را نمی‌دهد. مسئله دیگری که بانک‌ها را تحت فشار قرار داده، پایین بودن نرخ سود دستوری و فاصله زیاد آن با نرخ تورم است که بانک‌ها را به سمت تسهیلات دهی به شرکت‌های زیرمجموعه و بنگاه‌داری سوق داده است. مسئله بعدی دارایی‌های تملیکی است که به واسطه مطالبات بانک‌ها به آن‌ها اعطا شده و امکان فروش، دست کم با قواعد تعیین شده از سوی دولت ندارد. این نکته را

هم باید در نظر بگیریم که بخشی از سرمایه‌گذاری‌ها و تملیک دارایی‌های بانک‌ها نتیجه تصمیمات سیاسی دولت و مجلس بوده است.

وی افزود: برآیند این شرایط زیان انباشته نظام بانکی خصوصا بانک‌های دولتی شده است. برای پوشش این زیان انباشته سه راه بیشتر وجود ندارد که عبارتند از تجدید ارزیابی ارزش دارایی‌های ثابت، تجدید ارزیابی از محل سرمایه‌گذاری‌ها و در نهایت تجدید ارزیابی از محل تسعیر ارز که در هر سه مورد هیچ سرمایه‌ای وارد نظام بانکی نمی‌شود و صرفا به شکل ظاهری مشکل زیان انباشته را رفع می‌کند. این شرایط با دستور قابل بهبود نیست؛ چراکه زیان ده بودن بانکداری تجاری آن‌ها را به سمت تملیک دارایی و سرمایه‌گذاری و تجدید ارزیابی آن‌ها سوق داده است. افزایش نهادهای نظارتی نیز نمی‌تواند این شرایط را بهبود بدهد؛ چراکه سازوکارها ایراد دارد.

ابراهیمی ضمن اشاره به تناقض در اجرای قوانین بانکی در کشور گفت: برای رفع مشکلات بانک‌ها و حرکت آن‌ها به سمت فعالیت بانکی، یک اقدام ضروری پرداخت مطالبات دولت به شبکه بانکی است. وقتی دولت به جای مطالبات خود دارایی‌های غیربانکی به بانک‌ها می‌دهد، عملا آن‌ها را از فعالیت بانکی دور کرده و به سمت تملیک بیشتر دارایی و سرمایه‌گذاری سوق داده و در تناقض با سیاست فروش اموال مازاد است. راهکار بهبود این شرایط گرفتن تصمیم سخت و کنار گذاشتن سیاست‌های دستوری و آزاد گذاشتن فعالیت بانکی به نحوی است که بانکداری تجاری دیگر زیان ده نباشد و بتوانند به طور سالم به فعالیت اقتصادی خود ادامه دهند.

سرمایه‌گذاری مستقیم بانک‌ها در اقتصاد بحران نقدینگی‌شان را تشدید می‌کند

در ادامه نشست فرهاد نیلی نماینده اسبق ایران در بانک جهانی، ضمن ترسیم وضعیت نامطلوب اقتصاد کلان کشور، گفت: رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری و منابع در اقتصاد کشور

وضعیت مطلوبی ندارد و موتور رشد اقتصادی از محل انباشت سرمایه تقریبا خاموش است. همچنین انتظار نمی‌رود در سال‌های آتی نیز این وضعیت بهبود پیدا کند. در کنار وضعیت نامطلوب اقتصاد کلان، وضعیت بانک‌ها نیز به شدت نامطلوب است. وقتی به ترازنامه عمومی مجموع بانک‌ها نگاه کنیم، دارایی بانک‌ها نقدپذیری پایین و درآمدزایی پایین دارد و در مقابل هزینه‌های آن‌ها نقدپذیری به شدت بالا و هزینه زایی زیادی دارد که نتیجه آن یک ناترازی بزرگ در شبکه بانکی است. این وضعیت چون از اقتصاد کلان آمده در مورد همه بانک‌های تجاری، ازجمله خصوصی یا دولتی صادق است.

وی افزود: بنابراین بدهی‌های سیال با هزینه‌زایی زیاد در مقابل دارایی‌های منجمد با درآمدزایی پایین قرار گرفته که موجب بحران نقدینگی در بانک‌ها شده است. وقتی شرکت‌ها دچار مشکل نقدینگی می‌شوند، از بانک‌ها وام می‌گیرند ولی امروز کشور دچار بحران مشکل نقدینگی در شبکه بانکی شده است. این شرایط بانک‌ها را به سمت رقابت در فروش بیشتر اموال خود سوق داده است و مشکل را به آینده موکول می‌کند.

سرمایه‌گذاری بانک‌ها بدون وجود سازوکارهای اعتبارسنجی مطلوب نیست

نیلی بخشی از این مشکل را ناشی از تثبیت نرخ بهره اسمی دانست و افزود: نبود سازوکار اعتبارسنجی موجب شده است پرداخت اعتبارات بانکی به شکل مطلوبی صورت نگیرد و به آن سمتی که باید نرود. در بازار اعتبار به دلیل خلا نهاد غربالگر و فشار سیاسی برای اعطای اعتبارات به شرکت‌های خاص، ناکارآمدترین بنگاه‌ها و افراد بیشترین تسهیلات را می‌گیرند و پس نمی‌دهند و این مسئله ریسک اعتباری بانک‌ها را نیز افزایش داده است.

این اقتصاددان ضمن تاکید بر اینکه در چنین شرایطی اجازه دادن به بانک‌ها برای سرمایه‌گذاری بیشتر اصلا مطلوب نیست، گفت: وقتی کسی مشکل کم سویی دارد و عینکش هم گم شده‌است، نباید پشت فرمان بنشیند و با سرعت بیشتری حرکت کند.

بانک همه جای دنیا به کمک موسسات اعتباری دید بهتری در سرمایه‌گذاری پیدا می‌کند که در کشور ما وجود ندارد و در مقابل فشار سیاسی برای اعطای تسهیلات نامطلوب نیز وجود دارد. بنابراین سرمایه‌گذاری بیشتر بانک‌ها وضعیت فعلی را وخیم تر می‌کند. به اعتقاد من بانک‌های تجاری به هیچ عنوان نباید وارد مقوله سرمایه‌گذاری و تملک دارایی بشوند و این مسئله دام نقدینگی فعلی را تشدید می‌کند. مشکل کشور این نیست که چه کسی سرمایه‌گذاری کند، مشکل اینجاست که ریسک سرمایه‌گذاری بالاست و کسی علاقه به سرمایه‌گذاری ندارد. بانک‌ها باید بتوانند سرمایه در گردش شرکت‌ها را در زنجیره تامین کشور تامین کنند. اعطای تسهیلات در واقع باید مشروط به مشارکت شرکت‌ها در زنجیره تامین و میزان پرداخت مالیات باشد و به این ترتیب تاحدی خلا موسسات اعتبارسنجی را پر کنیم.

ریسک سرمایه‌گذاری مستقیم برای بانک کمتر از تسهیلات دهی است

محمد پورغلامعلی رییس اداره بانکداری اختصاصی و شرکتی بانک پاسارگاد، ضمن اشاره به سابقه بیش از ۲ هزار ساله بانکداری در ایران، گفت: در حال حاضر به نظر می‌رسد انتظار حاکمیت از بانک‌ها این است که هرجایی مشکلی هست با پول حل می‌شود و باید بانک‌ها وام بدهند. این مسئله سابقه زیادی دارد و امروز هم وجود دارد. به اعتقاد من ما در نظام بانکی نباید بانک‌ها را صرفا محدود به تسهیلات دهی یا سرمایه‌گذاری کنیم، بلکه باید تصمیم بر اساس منافع عمومی اتخاذ شود. در قانون عملیات بانکداری بدون ربا نیز این اجازه به بانک‌ها داده شده که در قالب قرارداد حقوقی با سپرده‌گذاران، به سرمایه‌گذاری بپردازند؛ تنها الزام در نظر گرفته شده این است که بانک‌ها باید از سودآوری فعالیت‌های خود اطمینان حاصل کنند.

وی افزود: آنچه مسلم است اینکه درخصوص سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد نه افراط خوب است و نه تفریط؛ اگر از نظر ریسک تسهیلات دهی و سرمایه‌گذاری مستقیم بانک‌ها را باهم مقایسه کنیم، سرمایه‌گذاری به مراتب شرایط بهتری دارد. از نظر ریسک نقدینگی هم

تسهیلات دهی بهتر از سرمایه‌گذاری نیست. در حال حاضر همه شرکت‌ها تنها با اخذ وام جدید حاضر به تسویه وام‌های قبلی هستند و بنابراین تسهیلات دهی هم با ریسک نقدینگی بالایی مواجه است. حتی در برخی موارد که کار به دعاوی دادگاهی می‌کشد، همیشه حق را به طرف مقابل بانک می‌دهند و حتی عقد را باطل می‌کنند.

پورغلامعلی در پایان اذعان داشت: مدل‌های سرمایه‌گذاری مستقیم بانک‌ها در اقتصاد در کشورهای دیگر نیز پیاده شده و نتایج مطلوبی داشته است. به طور خاص می‌شود به ژاپن اشاره کرد که در دوره‌ای بانک‌هایی که در طرح‌های مدنظر حاکمیت سرمایه‌گذاری می‌کردند، تشویق می‌شدند. به نظر من بانک مرکزی باید اجازه بدهد سرمایه‌گذاری بانکی از حالت صفر فعلی خارج بشود و بعد نتایج آن را ارزیابی کنیم.

نشست ارزیابی عملکرد و مقاصد سرمایه‌گذاری بانک‌ها

وزارت امور اقتصادی و دارایی

دومین نشست از سلسله نشست تخصصی «ابعاد و اولویت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد» با موضوع «ارزیابی عملکرد و مقاصد سرمایه‌گذاری بانک‌ها» یکشنبه ۹۲ مرداد ۲۰۴۱، به میزبانی وزارت امور اقتصادی و دارایی و در چارچوب «گفتگوهای مسیر پیشرفت» اندیشکده اقتصاد مقاومتی برگزار شد.

در این نشست با حضور آقایان محمد اخباری مدیر اداره بررسی‌های اقتصادی بانک مرکزی، محسن سیفی کفشگری سرپرست بانک صادرات ایران، سید مهدی حسینی دولت آبادی کارشناس اقتصاد کلان و سید عباس عباسپور کارشناس اقتصادی (دبیر نشست) ضمن اشاره به نقش سرمایه‌گذاری بانک‌ها در رشد اقتصادی کشورها، عملکرد بانک‌ها در این حوزه مورد ارزیابی قرار گرفت.

توجه به سیاست‌های اعتباری برای توسعه کشورها ضروری است

در ابتدای نشست محمد اخباری مدیر اداره بررسی‌های اقتصادی بانک مرکزی، ضمن اشاره به اینکه بانک‌ها باید در ایجاد رشد اقتصادی و بهبود سرمایه‌گذاری نقش داشته باشند، گفت: مدت‌هاست که در برخی محافل گفته می‌شود پول خنثی است و اعتبارات نمی‌تواند تاثیری روی رشد و سرمایه‌گذاری در بلندمدت داشته باشد و به این معنی سیاست پولی فقط با هدف کنترل تورم وضع می‌شود و نمی‌توانیم از محل بسط اعتبارات رشد اقتصادی ایجاد کنیم. اما اگر دقیق به موضوع نگاه کنیم قطعا تخصیص اعتبار به فعالیت‌های سفته بازی یا یک فعالیت مولد برای اقتصاد در بلندمدت نتیجه یکسانی ندارد و این فرضیه خنثایی پول دست کم در مراحل توسعه کشورها مورد پذیرش نیست. تجربیات کشورهای دیگر نیز تایید می‌کند که در دوره‌هایی که به سیاست‌های اعتباری و نقش بانک‌ها در رشد اقتصادی اهمیت داده شده، نتایج مثبت و مفیدی حاصل شده است.

وی افزود: اقتصاددانانی مثل استیگلیتز هم درخصوص اینکه اگر به سیاست‌های اعتباری توجه نشود، سهم بخش‌های مالی که اقتصاد را بزرگ نمی‌کنند از اعتبارات به مرور بالا و بالاتر می‌شود، نکاتی را مطرح کرده‌اند. شومپیتر نیز در کتاب بیزینس سایکل خود موج‌های اول و دوم سرمایه‌گذاری را مطرح می‌کند که طبق آن موج اول نوآوری است و در موج‌های بعدی لازم است با سیاست‌های تنظیمی اعتبارات به سمت فعالیت مولد سوق داده شود. به عبارت دیگر تشدید بحران‌های مالی و بی‌ثباتی در اقتصاد نتیجه بی‌توجهی به مقاصد اعتبارات بانکی در کشورهای مختلف حتی کشورهای توسعه یافته بوده است.

اقتصاد ایران از سرمایه‌گذاری بانک‌ها در بازار دارایی‌ها متضرر شده است

اخباری ضمن اشاره به سیر آزادی عمل بانک‌ها در اعطای اعتبارات در ایران گفت: مسائلی مثل تسهیلات تکلیفی در دهه‌های اخیر کم رنگ و کم رنگ تر شده و آزادی عمل بانک‌ها برای اعطای تسهیلات به مقاصدی که خودشان انتخاب می‌کنند به مرور در کشورها بیشتر شده است. به طور طبیعی بانک‌ها دنبال این هستند که سود بیشتری از فعالیت خود ببرند و در ایران بازار دارایی‌ها جذابیت زیادی دارد و بانک‌ها را نیز به سمت خود جذب کرده است. در این خصوص حجم منابع هم بسیار مهم است و در واقع با حجم بالای منابع بانک‌ها این جذابیت وجود دارد که وارد بازار دارایی ازجمله ملک، مجتمع‌های لوکس و مال‌سازی بشوند و بانک‌های خصوصی در سال‌های اخیر به طور فزاینده‌ای به این حوزه‌ها ورود کرده‌اند. اما به دلیل در نظر نگرفتن ریسک‌های موجود این روند به انباشت دارایی‌های منجمد در صورت‌های مالی آن‌ها منجر شده است. هرچند روی کاغذ ممکن است ارزش دارایی‌های آن‌ها به میزانی باشد که با بدهی‌های آن‌ها برابر باشد ولی نقدپذیری ندارد و به طور کلی اقتصاد کشور از این سرمایه‌گذاری‌ها متضرر شده است.

مدیر اداره بررسی‌های اقتصادی بانک مرکزی ادامه داد: در این میان نهاد ناظر و سیاستگذار باید این را مدنظر قرار دهد که در سیاست‌های اعتباری بانک‌ها در نهایت رشد اقتصادی و رفاه عمومی باید محقق شود. متاسفانه کیفیت روابطی که در مدیریت بانک‌ها و روابط بانک مرکزی با آن‌ها در دهه‌های اخیر شکل گرفته، این نگاه را در بانک‌ها تقویت کرده‌است که اگر سرمایه‌گذاری آن‌ها سوخت هم شود، هزینه زیادی ندارد و مشکلی ندارد. این مسئله موجب شد در مورد بسیاری از بانک‌های خصوصی در سال‌های اخیر در موارد متعدد بسیاری از دارایی‌های آن‌ها سوخت شود. در واقع این تصور که با ایجاد بانک‌های خصوصی در کنار بانک‌های دولتی و دادن آزادی عمل به آن‌ها، به سمت اعتبار بهینه منابع بانکی به فعالیت‌های مولد اقتصاد حرکت می‌کنیم، در عمل محقق نشد و به دلیل عدم نظارت و تنظیمات مناسب، عملا عکس این روند محقق شد.

بدون برنامه ریزی دولتی برای اولویت‌ها، ارزیابی عملکرد بانک‌ها ممکن نیست

وی افزود: در کشورهای توسعه یافته دنیا ازجمله آمریکا و کشورهای اروپایی، امروز به سمتی حرکت کرده‌اند که سرمایه‌ها و اعتبارات به سمت بخش‌های اولویت‌دار ازجمله تولید تراشه‌های نیمه‌هادی سوق داده شود. بنابراین در این کشورها نیز سیاست‌های اعتباری به شکل جدی در دستورکار قرار گرفته است. در ایران نیز برای بهبود شرایط رشد و توسعه اقتصاد، به طور جدی به تغییرات در این بخش نیاز داریم و به طور خاص دولت باید در تنظیم‌گری نقش اساسی ایفا کند؛ کما اینکه در آمریکا و دیگر کشورهای پیشرفته نیز دولت در این بخش‌ها ورود می‌کند و تامین اعتبارات برای شرکت‌های نوآور و پیشرو را تضمین می‌کند. در چین نیز به خوبی از ظرفیت بانک‌ها برای توسعه صنعتی استفاده شده است.

اخباری ادامه داد: بدون نقش آفرینی دولت و طراحی برنامه برای رشد اقتصادی، عملکرد بانک‌ها در این حوزه قابل ارزیابی نیست و در حال حاضر در این حوزه نبود برنامه‌ریزی کلان به شدت احساس می‌شود. در اقتصاد ایران اولویت‌ها باید از سوی دولت شناسایی و اعلام شود و پس از آن عملکرد بانک‌ها در تامین مالی آن‌ها مورد ارزیابی قرار بگیرد. در تعیین اولویت‌ها روش‌های متعددی مطرح است ولی با توجه به شرایط خاص اقتصاد ایران، مسائل بسیار حداقلی مثل حمل و نقل عمومی، تامین هوای پاک و آب شرب پایدار و تولید برق، روی زمین مانده است و باید در اولویت تخصیص اعتبارات بانکی قرار بگیرد. بعد از این اولویت‌های اساسی، می‌توان به حلقه‌های مغفول مانده در زنجیره‌های تولید صنعتی کشور اشاره کرد که هدایت اعتبارات به آن‌ها می‌تواند گره‌گشا باشد.

بخش زیادی از سرمایه‌گذاری بانک‌ها غیر ارادی بوده است

در ادامه نشست محسن سیفی کفشگری، عضو هیئت مدیره و سرپرست بانک صادرات ایران، ضمن اشاره به انواع بانک‌های فعال در اقتصاد کشور گفت: عملیات بانک‌های خصوصی، بانک‌های دولتی و بانک‌های واگذار شده با یکدیگر بسیار متفاوت است و نباید آن‌ها را به یک نگاه مورد توجه قرار دهیم. در یک دهه اخیر با وجود حجم نقدینگی بالا وضعیت تشکیل سرمایه در اقتصاد ایران مطلوب نبوده است. بانک‌ها وقتی در حوزه سرمایه‌گذاری ورود می‌کنند یا قهری است یا ارادی که بانک‌های دولتی خصوصی شده غالبا به شکل غیر ارادی به بازار دارایی‌ها و سرمایه‌گذاری ورود کرده‌اند. در واقع بخشی از مطالبات بانک‌ها از دولت، در قالب واگذاری دارایی و سرمایه‌گذاری به آن‌ها پرداخت شده است و در این فرآیند عملا بانک‌ها نقش فعالانه نداشته‌اند. علاوه بر این در فرآیند انحلال و ادغام برخی موسسات اعتباری و حتی شرکت‌ها نیز بانک‌ها به اجبار وارد شده‌اند و دارایی‌هایی در تحت تملک آن‌ها درآمده است که در اغلب موارد امکان فروش آن‌ها به سادگی فراهم نیست.

وی افزود: بانک باید از یک طرف پاسخگوی سهامداران خود باشد و از طرف دیگر در کنار دولت باشد و ضمن اعطای تسهیلات تکلیفی، بخشی از بار بودجه را بردارد. در چنین شرایطی بانک‌ها با بودجه اندک خود برای سرمایه‌گذاری، به سمت سرمایه‌گذاری‌های زودبازده و کم ریسک سوق پیدا کرده‌اند تا بتوانند صورت‌های مالی خود را بهبود ببخشند. در دهه‌های اخیر حجم بالای نقدینگی در اقتصاد ایران به سمت تولید و سرمایه‌گذاری مولد سوق پیدا نکرده‌است. برخی بانک‌ها برای جذب سرمایه نرخ سود سپرده را بالا برده‌اند و با سرمایه‌گذاری در بازار دارایی، نه تنها کمکی به اقتصاد کشور نکرده‌اند، بلکه با افزایش نرخ سود سپرده‌ها به دیگر بانک‌ها نیز زیان وارد کرده‌اند.

مقاصد سرمایه‌گذاری بانک‌ها را سوددهی بازار تعیین می‌کند نه سیاست صنعتی کشور

سرپرست بانک صادرات ضمن انتقاد از تعیین دستوری نرخ سود سپرده و تسهیلات و حجم تسهیلات تکلیفی گفت: در این شرایط مقاصد سرمایه‌گذاری بانک‌ها را سود بازارها تعیین می‌کند نه راهبردهای صنعتی که دولت برای آن‌ها تعیین می‌کند. برای اینکه بانک‌ها به سمت سرمایه‌گذاری‌های مولد و بلندمدت سوق پیدا کنند، حتما باید از بند تسهیلات تکلیفی و بودجه‌ای رها شده باشند. بنابراین من معتقدم در شرایط فعلی حلقه گمشده ما تعیین سیاست‌های صنعتی و کلان برای سرمایه‌گذاری بانک‌ها نیست، بلکه مسئله اصلی بهبود شرایط حاکم بر مدیریت بانکی و تحول در نظام بانکداری در کشور است. بعد از آن باید در اقتصاد کلان کشور ثبات حاکم شود تا امکان سرمایه‌گذاری‌های مولد چه از سوی بانک‌ها و چه از سوی فعالین دیگر فراهم شود. در این فرآیند استفاده از ظرفیت‌های اعتباری بدون نیاز به خلق نقدینگی برای تامین سرمایه در گردش بنگاه‌ها و همچنین استفاده از ظرفیت تضمینی بانک‌ها می‌تواند وضعیت را بهبود ببخشد.

تعیین سیاست صنعتی پیش‌نیاز تصمیم گیری درخصوص سرمایه‌گذاری بانک‌ها

در ادامه نشست سیدمهدی حسینی دولت آبادی کارشناس اقتصاد کلان، در بررسی ابعاد مختلف سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد، گفت: در دوره‌ای دست بانک‌ها بدون هیچ قید و شرطی باز گذاشته شد و در هر حوزه و فعالیتی که خواستند، در ابعاد گسترده سرمایه‌گذاری کردند. تاسیس بانک‌های خصوصی نیز این روند را تشدید کرد و منابع زیادی از شبکه بانکی را در بازار دارایی‌ها منجمد کرد. اما از سال ۱۳۹۶ و بعد از تصویب قانون رفع موانع تولید، به کلی هرگونه سرمایه‌گذاری بانک‌ها ممنوع شد که به تعبیر من به سمت تفریط رفته‌ایم.

به این ترتیب ما هم دوره آزادی بانک‌ها در سرمایه‌گذاری و بنگاه‌داری را تجربه کرده‌ایم و هم تجربه چندساله ممنوعیت عمومی سرمایه‌گذاری را پشت سر گذاشته‌ایم که من معتقدم هردو مناسب نبوده‌اند.

وی افزود: از طرف دیگر نبود استراتژی توسعه صنعتی و بلاتکلیفی در حوزه‌های کلان کشور، در سرمایه‌گذاری بانک‌ها نیز نمایان است. بنابراین برای تصمیم گیری درخصوص سرمایه‌گذاری بانک‌ها، ابتدا باید درخصوص سیاست‌های کلان از جمله سیاست صنعتی تصمیم گیری و تعیین تکلیف شود. تجربه کشورهای جهان نیز نشان می‌دهد که میتوان از ظرفیت بانک‌های توسعه‌ای که عموما دولتی هستند، در فعالیت‌های ضد چرخه‌ای استفاده کرد و زمانی که به دلیل رکود تمایل به تسهیلات گرفتن و فعالیت اقتصادی وجود ندارد، این بانک‌ها می‌توانند چرخ اقتصاد را با سرعت بیشتری به گردش درآورند.

برای رشد سرمایه‌گذاری در اقتصاد راهی جز استفاده از ظرفیت بانک‌ها نداریم

وی افزود: بنابراین با توجه به وضعیت نامطلوب اقتصاد کلان کشور در دسترسی به منابع خارجی و درآمدهای نفتی، وجود نااطمینانی در اقتصاد و محدودیت منابع دولت برای سرمایه‌گذاری، انتظار می‌رود از ظرفیت قدرت خلق پول بانک‌ها برای تشکیل سرمایه استفاده شود و در واقع راهی جز این نداریم. برای استفاده از این ظرفیت باید ممنوعیت‌های قانون رفع موانع تولید برداشته شود و با قواعد خاص بانک‌ها، خصوصا بانک‌های دولتی به سمت سرمایه‌گذاری دولتی در بخش‌های مزیت‌دار سوق داده شوند. در عین حال شرکت‌داری در این بخش حتما باید با استراتژی خروج همراه شود و در واقع نقش بانک‌ها صرفا باید ایجاد و تشکیل سرمایه و رساندن آن به بازدهی باشد.

این کارشناس اقتصادی استفاده از ظرفیت خلق پول بانک‌ها برای تشکیل سرمایه را مکمل سیاست کنترل ترازنامه دانست و افزود: در شرایطی که از یک طرف اجازه تسهیلات دهی

بیش از حد به بانک‌ها داده نمی‌شود، انتظار می‌رود در حوزه‌های خاص باهدف تشکیل سرمایه ثابت در اقتصاد این مجوز داده شود. در عین حال من معتقدم بانک‌های خصوصی نمی‌توانند به دلیل شرایط اقتصاد سیاسی در این حوزه مثبت عمل کنند و صرفا انتظار دارم از ظرفیت بانک‌های دولتی در این زمینه استفاده شود. در این سرمایه‌گذاری‌ها نباید صرفا میزان سوددهی بانک در نظر گرفته شود و باید با کمک دولت نیاز تامین مالی اقتصاد در بخش‌های اولویت‌دار تامین شود.

نشست الگوی مطلوب سرمایه‌گذاری بانک‌ها

وزارت امور اقتصادی و دارایی

سومین نشست از سلسله نشست تخصصی «ابعاد و اولویت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد» با موضوع «الگوی مطلوب سرمایه‌گذاری بانک‌ها» یکشنبه ۵ شهریور ۱۴۰۲، به میزبانی وزارت امور اقتصادی و دارایی و در چارچوب «گفتگوهای مسیر پیشرفت» اندیشکده اقتصاد مقاومتی برگزار شد.

در این نشست با حضور آقایان ارسلان امیری معاون توسعه و برنامه‌ریزی بانک پاسارگاد، حسین عبده تبریزی کارشناس اقتصادی، سید عباس عباسپور کارشناس پول و بانک اندیشکده اقتصاد مقاومتی، حسن کیائی عضو هیات مدیره بانک تجارت، سید علی روحانی معاون سیاستگذاری اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی، یونس سلمانی مشاور وزیر صمت و سید محمدرضا موسوی کارشناس اقتصادی (دبیر نشست) ضمن اشاره به رویکردهای

مختلف در مورد الگوی سرمایه‌گذاری بانک‌ها و نقد و بررسی آن‌ها، چالش‌های الگوهای موجود و مطلوب سرمایه‌گذاری بانکی در کشور تشریح شد.

صدور مجوز بانک‌های تجاری توسعه‌ای در راستای اهداف سرمایه‌گذاری کشور

در ابتدای نشست ارسلان امیری معاون توسعه و برنامه‌ریزی بانک پاسارگاد به نارسایی‌های ساختار اقتصادی ایران پرداخت و گفت: در طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹، نرخ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی نزولی بوده است. از جمله مهم‌ترین نارسایی‌های ساختاری اقتصادی ایران می‌توان به عواملی همچون ضعف جدی بخش مولد به ویژه فقدان بنگاه‌های بزرگ مقیاس تولیدی در سطح مطلوب اشاره کرد. در این میان، شکل‌گیری تعداد زیادی از بنگاه‌های نوپای کوچک مقیاس، بدون ارتباط با بنگاه‌های ریشه‌دار و بزرگ نیز بر آسیب‌پذیری این مجموعه‌های نوپا افزوده است.

وی افزود: تاکنون بخش نظارت در قانون بانکداری بدون ربا عملکرد خوبی نداشته است. یکی از نشانه‌های ضعف این عملکرد، در بحث عدم شفافیت اطلاعات بین تسهیلات‌گیرنده و بانک اعتباردهنده بوده که شبکه بانکی را متحمل ضرر کرده است. به همین دلیل، عمده تسهیلات اعطایی بانک‌ها در مصارف غیرواقعی جریان یافت. بدین سبب، ضروری است از ظرفیت مالی و مدیریت بانک‌ها برای سرمایه‌گذاری مولد و ایجاد بنگاه‌های بزرگ مقیاس استفاده کرد.

امیری در مورد الگوی مطلوب سرمایه‌گذاری بانک‌ها اذعان داشت: در گذشته، سرمایه‌گذاری مستقیم بانک‌ها بر اساس بودجه سنواتی تعیین می‌شد که این موسسات باید در ساخت پروژه‌هایی همچون احداث بزرگراه‌ها مشارکت می‌کردند. این گونه سرمایه‌گذاری بانکی، تجربه ناموفقی بود. بنابراین، سرمایه‌گذاری بانک‌ها باید بر اساس اشتیاق باشد تا نیازهای اساسی اقتصاد کلان کشور برطرف شود. زیرا بانک‌ها می‌توانند ارزیابی جامع طرح‌ها را به خوبی انجام دهند. در این راستا باید به موسسات اعتباری واجد شرایط مجوز داده شود تا به

عنوان بانک‌های تجاری توسعه‌ای، درصدی از منابع خود را با استفاده از مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم به بخش‌های اولویت‌دار اقتصاد کلان اختصاص دهند که راهبرد توسعه صنعتی کشور آن‌ها را مشخص کرده است. بدین جهت، سیاست هدایت اعتبار نیز باید بر اساس تامین مالی فعالیت‌های مولد طراحی و تدوین شود.

لزوم کنترل و نظارت دقیق بر سرمایه‌گذاری بانکی در شرایط تورمی

در ادامه نشست حسین عبده تبریزی کارشناس اقتصادی، به مسئله مغفول مانده استهلاک دارایی‌ها اشاره کرد و گفت: بعضی از شرکت‌ها مانند شرکت تامین اجتماعی که تحت پوشش نهادهایی عمومی قرار دارند؛ به دلیل پرداخت‌های متعدد، سود سهام زیادی توزیع کردند. بدین جهت، بخش زیادی از منابع مالی باید برای جبران استهلاک این نوع شرکت‌ها کنار گذاشته می‌شد اما به پرداخت سود سهام و مالیات‌های مرتبط اختصاص یافت. در چنین شرایطی، مسئله تجدید ارزیابی دارایی‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها اهمیت پیدا کرد.

وی ادامه داد: وجوه عمومی در اختیار بانک‌ها قرار دارد و نظارت بانک مرکزی بر این وجوه موسسات اعتباری الزامی می‌باشد. بانک‌های دنیا، در بخش‌های مختلف به ویژه املاک و ساختمان سرمایه‌گذاری انجام می‌دهند. زیرا املاک و مستغلات، همانند سهام و اوراق با درآمد ثابت عمل می‌کند و نزدیک‌ترین دارایی فیزیکی به دارایی‌های مالی محسوب می‌شود. بنابراین، میزان ریسکی که سرمایه‌گذاری در دارایی‌های واقعی به نظام بانکی وارد می‌کند، برای مقام ناظر اهمیت دارد. بر اساس قوانین، بانکداری تجاری در ایران نظام جامعی دارد؛ یعنی حول بانک‌ها، مجموعه‌ای از نهادهای مالی قرار دارند. این در حالی است که در بعضی از کشورها، بین بانکداری تجاری و سرمایه‌گذاری تفکیک قائل می‌شوند.

بانک‌های موفق دنیا به سمت تخصصی شدن سرمایه گذاری حرکت کرده‌اند

عبده تبریزی سابقه شرکت‌داری بانک‌ها در دو دهه اخیر را نامطلوب دانست و اشاره کرد: در شرایط فعلی، بهترین بانک‌های کشور نیز وضعیت مناسبی ندارند. یکی از مهم‌ترین دلایل آن، نوع تسویه حساب دولت با بانک‌ها است. در کنار آن، تحمیل اعتبارات تکلیفی و نرخ کنونی تورم نیز مزید بر علت شده‌است تا شرایط بانکداری در کشور، سخت‌تر از گذشته باشد. همچنین در این شرایط کنونی که نرخ تورم بالا منجر به افزایش بازدهی دارایی‌های سرمایه‌گذاری نسبت به بازدهی اعطای تسهیلات شده است، باید بنگاهداری و سرمایه‌گذاری بانک‌ها کنترل شود. بدین سبب، این کنترل باید بر اساس ترانامه بانک باشد و از سرمایه‌گذاری مازاد این نهادهای مالی جلوگیری به عمل آید.

این کارشناس اقتصادی افزود: این توهم برای برخی از بانک‌ها ایجاد شده است که می‌توانند در عرصه‌های مختلف، سرمایه‌گذاری کارآمدی داشته باشند. اما این در حالی است که بانک‌های موفق دنیا به سمت تخصصی شدن و تمرکز بر یک شاخه تخصصی حرکت کرده‌اند. همچنین موسسات اعتباری باید در شرکت‌هایی که سرمایه‌گذاری می‌کنند، جزء سهامداران اقلیت محسوب شوند و بعد از مدتی، آن سهام را نیز به فروش بگذارند. با این سازوکار، درآمد بانک‌ها هم تامین می‌شود.

اجرای ناقص سیاست کنترل ترازنامه، مانعی برای سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری

در ادامه نشست سید عباس عباسپور کارشناس پول و بانک اندیشکده اقتصاد مقاومتی به شاخص های کلانی که بر نظام اقتصادی تاثیر منفی داشته‌است اشاره کرد و گفت: در سال‌های اخیر، نرخ تورم اقتصادی افزایش یافته و همچنین، در یک دهه گذشته میانگین

رشد اقتصادی تقریبا نزدیک به صفر درصد بوده است. علاوه بر آن، اجرای سیاست کنترل ترازنامه بانک‌ها هم منجر به اخلال در فرآیند تامین مالی شرکت‌ها شده است. بنابراین باید تدابیری اندیشه شود تا تامین سرمایه در گردش شرکت‌ها و بنگاه‌های جدید، تحت تاثیر این سیاست انقباضی پولی قرار نگیرد. بدین سبب در ابتدا، کشور به برنامه سیاست صنعتی محدود و مشخصی نیاز دارد تا بر اساس آن، برنامه هدایت اعتبار معینی برای بخش‌های تولیدی داشته باشد.

وی در راستای رونق سرمایه‌گذاری مطلوب بانک‌ها، به ارائه راهکارهایی پرداخت و تشریح کرد: باید پروژه‌های خاصی خارج از شمول سقف کنترل ترازنامه بانک‌ها تعریف شود. علاوه بر آن، برای افزایش مشارکت بانک‌ها در طرح‌های مدنظر، مشوق‌هایی همچون کاهش سپرده قانونی بانک‌ها نزد بانک مرکزی نیز در دستور کار قرار بگیرد. همچنین برای رونق سرمایه‌گذاری باید موانع موجود در قوانین و مقرراتی مانند مواد ۱۶ و ۱۷ قانون رفع موانع تولید، دستورالعمل‌های سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار و اشخاص مرتبط نیز برطرف شود.

عباسپور در خصوص کارنامه شبکه بانکی در حوزه سرمایه گذاری مستقیم افزود: با وجود عملکرد نه چندان مطلوب سرمایه گذاری بانک ها در دو دهه اخیر، تجربه بانک‌ها در عرصه سرمایه‌گذاری بهتر از تسهیلات‌دهی بوده است و این موسسات اعتباری توانسته‌اند با سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی، حوزه‌هایی همانند ساخت پالایشگاه و بهره‌برداری از صنایع معدنی را رونق دهند. در این میان، بازار سرمایه به دلیل شفافیت اطلاعاتی که دارد، می‌تواند برای سرمایه‌گذاری بانک‌ها مناسب باشد. بازار سرمایه از دو بخش بازار سهام و بازار بدهی تشکیل شده‌است که عمق بخشی به بخش بازار بدهی نسبت به بازار سهام، تاثیر بیشتری بر رشد و رونق تولید دارد.

وی در پایان به این نکته اشاره کرد که باید شرایط مناسبی برای سرمایه‌گذاری بانک‌ها در پروژه‌های تولیدی فراهم شود تا این نهادهای مالی بتوانند از بنگاه‌های مولد، پشتیبانی مطلوبی داشته باشند. بدین جهت، سرمایه‌گذاری‌های هدفمند بر اساس رشد اقتصادی تحقق می‌یابد.

نظارت بر مشارکت حقوقی بانک‌ها با کنترل الزامات کفایت سرمایه‌ای

در ادامه حسن کیائی عضو هیات مدیره بانک تجارت ضمن اشاره به اینکه بازار سرمایه باید مرجع اصلی سرمایه‌گذاری در کشور باشد، گفت: در حالت ایده‌آل، تنها وجوه کم ریسک و خرد توسط بانک تامین می‌شود و این نهادها نباید به سرمایه‌گذاری بلند مدت بپردازند. بدین منظور، در دنیا نیز بانک‌ها تنها به حوزه‌هایی از سرمایه‌گذاری ورود می‌کنند که سرمایه کافی برای انجام آن را داشته باشند. از طرفی، نقدشوندگی دارایی‌ها نیز از مسائل بحرانی نظام بانکداری تلقی می‌شود. بنابراین ضروری است که الزاماتی در جهت سرمایه‌گذاری مطلوب بانک‌ها طراحی شود. اما تاکنون بانک مرکزی قادر نبوده از طریق کفایت سرمایه بر بانک‌ها نظارت کند و به همین دلیل، اجرای سیاست کنترل ترازنامه را در دستور کار قرار داده است. همچنین ماده‌های ۱۶ و ۱۷ قانون رفع موانع تولید نیز به دلیل عدم توانایی نظارت بر سرمایه‌گذاری بانک‌ها تصویب شد تا بر عملکرد موسسات اعتباری نظارت بیشتری شود.

وی به تفاوت سرمایه‌گذاری بانک‌های دولتی و خصوصی شده با بانک‌های خصوصی پرداخت و تصریح کرد: اغلب سرمایه‌گذاری بانک‌های دولتی و خصوصی شده یا بر اساس سیاست‌های تکلیفی بوده و یا اینکه در راستای رد دیون دولت انجام شده است. بدین سبب، بخشی از سبد دارایی‌های بانک‌های دولتی و خصوصی شده، به مجموعه‌ای از شرکت‌های ناکارآمد اختصاص یافته و ترازنامه بانک‌ها هم به دلیل وجود این نوع دارایی‌ها، در وضعیت ناسالمی قرار گرفته است. این در حالی است که بانک‌های خصوصی توانسته‌اند به صورت اختیاری و داوطلبانه به حوزه‌های سرمایه‌گذاری مولد و پربازده ورود کنند.

کیائی در راستای مطلوب‌سازی سرمایه‌گذاری بانک‌ها خاطر نشان کرد: برای نظارت بر مشارکت حقوقی موسسات اعتباری باید الزامات کفایت سرمایه‌ای، نسبت‌ها نظارتی و نقدینگی تحت کنترل و بررسی قرار گیرد. اگر بانک‌ها به لحاظ نسبت‌های نظارتی و کفایت سرمایه‌ای در وضعیت سالمی بودند؛ می‌توانند آزادانه در حدود مقرر، سرمایه‌گذاری مدنظر را انجام دهند.

قاعده‌مند شدن سرمایه‌گذاری بانک‌ها با تشکیل شورای تامین مالی

در ادامه نشست سید علی روحانی معاون سیاستگذاری اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی ضمن اشاره به اینکه شرایط تورمی کنونی منجر به منفی شدن نرخ بهره شده است، گفت: در این وضعیت، بانک انگیزه بیشتری برای سرمایه‌گذاری نسبت به تسهیلات‌دهی دارد. این در حالی است که محدودسازی حداکثری سرمایه‌گذاری بانک‌ها بر اساس ماده‌های ۱۶ و ۱۷ رفع موانع تولید، در نظر گرفته شده بود اما این مقررات تاکنون به دلیل ضعف نظارتی بانک مرکزی موفق نبوده است.

وی فضای اقتصادی کشور را نیازمند افزایش سرمایه‌گذاری دانست و تشریح کرد: طرحی در مجلس برای تامین مالی تولید و زیرساخت‌ها تصویب شده است که رویکردی متفاوت با ماده‌های ۱۶ و ۱۷ قانون رفع موانع تولید دارد. بدین جهت، بر اساس ماده‌های ۱۲ و ۱۳ فصل سوم این طرح، مجوز سرمایه‌گذاری به موسسات اعتباری داده می‌شود. با اجرای این طرح، شورای تامین مالی برای قاعده‌مند کردن سرمایه‌گذاری‌ها تشکیل می‌شود تا بانک‌ها بتوانند منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های مازاد خود را در پروژه‌های زیرساختی وارد کنند. بدین ترتیب، قاعده‌گذاری شورای تامین مالی باید با مقررات بین‌المللی نیز سازگار باشد که البته این سازگاری، نیازمند دوره‌گذار است.

روحانی افزود: در کشور، نیازهای واقعی به سرمایه‌گذاری وجود دارد که پیشبرد آن‌ها، به طراحی مدل‌های عملیاتی خاصی وابسته است. یکی از آن‌ها را می‌توان هدفگذاری دولت برای ساخت املاک مسکونی دانست. اگر حضور بانک‌ها برای مشارکت در هدف مذکور اجباری نشود، متقابلا موسسات اعتباری نیز انگیزه چندانی برای اعطای تسهیلات نخواهند داشت. این در حالی است که بانک‌ها ظرفیت خوبی برای مشارکت با دولت در اجرای چنین طرح‌هایی دارند.

توسعه ابزارهای مالی زیر خط ترازنامه بانک‌ها در راستای گسترش سرمایه‌گذاری

یونس سلمانی معاون وزیر صمت به اولویت‌بندی در حوزه‌های اقتصادی کشور پرداخت و گفت: ثبات ارز می‌تواند نقطه شروع مناسبی برای اصلاحات اقتصادی باشد زیرا یک بخش آن به عرصه‌های تجاری و تولیدی مرتبط است. در کنار آن باید جریان حاشیه سود بخش‌های غیرمولد اقتصادی، با هدایت نقدینگی و اعمال مالیات و عوارض هدفمند کاهش یابد؛ سپس با استفاده از ابزارهای مناسب، هدایت اعتبار به سمت تولید انجام شود.

وی در خصوص اصلاح نظام بانکداری تصریح کرد: تخصصی کردن بانکداری و تنظیم عقود بانکی می‌تواند در رفع نیازهای اقتصادی موثر واقع شود. همچنین اصلاح نرخ سود بانکی نیز به سازوکارهایی نیاز دارد تا از انتقال ریسک این نرخ به نظام بانکی و دولت جلوگیری شود. استانداردسازی تخصصی بنگاهداری و سرمایه‌گذاری بانک‌ها هم ضروری تلقی می‌شود زیرا در حال حاضر هیچ نظارت تخصصی روی این عرصه وجود ندارد. در این راستا باید ابزارهای زیر خط ترازنامه همچون اوراق گام و برات توسعه یابد و نظام بانکی نیز به سمت کارمزد محورشدن حرکت کند.

سلمانی در خصوص سرمایه‌گذاری بانک‌ها اذعان داشت: فعالیت‌های صادرات محور، نقطه شروع مناسبی برای سرمایه گذاری بانک‌ها محسوب می‌شود. زیرا این کارکرد، صرفه جویی ارزی بالایی دارد و می‌تواند به ثبات اقتصاد کلان و ثبات ارزی کمک کند. در حال حاضر، ظرفیت خالی بنگاه‌ها نسبت به گذشته، حدود ۲۵ الی ۳۰ درصد بیشتر شده است. بانک‌ها می‌توانند سرمایه در گردش این بنگاه‌ها را تامین کنند تا معضل خالی بودن ظرفیت تولید رفع شود. اگر بخشی از سرمایه بانک‌ها به بنگاه‌ها انتقال یابد، هزینه‌های تولید نیز کم می‌شود. تا زمانی که این معضل پایان نیابد، بانک‌ها نیز انگیزه کافی برای سرمایه‌گذاری نخواهند داشت. همچنین سرمایه‌گذاری مستقیم بانک باید همراه با استراتژی خروج باشد، زیرا موسسات اعتباری در حوزه تولید تخصص ندارند. علاوه بر این سیاست، باید تدابیری اتخاذ شود تا تسهیلات به ذی نفع نهایی اعطا شود.

نشست سرمایه‌گذاری بانکی و پروژه های ملی

وزارت امور اقتصادی و دارایی

چهارمین نشست از سلسله نشست تخصصی «ابعاد و اولویت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد» با موضوع «سرمایه گذاری بانکی و پروژه های ملی» یکشنبه ۵ شهریور ۱۴۰۲، به میزبانی وزارت امور اقتصادی و دارایی و در چارچوب «گفتگوهای مسیر پیشرفت» اندیشکده اقتصاد مقاومتی برگزار شد.

در این نشست با حضور آقایان محمدجواد دانش معاون سرمایه گذاری داخلی صندوق توسعه ملی، یاسر میرزایی مدیرکل بودجه و ارزیابی طرح های وزارت نفت، عباس اشرف نژاد قائم مقام بانک ملت، محمد امینی رعیا کارشناس اقتصادی، حسین درودیان کارشناس اقتصادی و سید عباس عباسپور (دبیر نشست) ضمن اشاره به نقش سرمایه‌گذاری بانک‌ها در رشد اقتصادی کشورها، مشارکت بانک‌ها در سرمایه گذاری پروژه‌های ملی مورد ارزیابی قرار گرفت.

فرآیند غیراقتصادی انتخاب پروژه ها باعث سرمایه گذاری خواهد شد

در ابتدای نشست محمدجواد دانش معاون سرمایه گذاری داخلی صندوق توسعه ملی گفت: در پاسخ به این سوال که چه پروژه هایی باید در حوزه سرمایه گذاری بانکی انتخاب شود، ما در صندوق توسعه ملی چند استراتژی انتخاب کرده ایم. در دیدگاه اقتصادی برای ما پروژه‌ای مهم است که درآمد و سودآوری داشته باشد و نباید مقوله مسئولیت اجتماعی را وارد پروژه‌ها کرد. همچنین اشتغال در اولویت های بعدی است و باید به این نکته توجه کرد که ضریب اشتغال پروژه های بزرگ و مولد به طور طبیعی پایین است. صندوق توسعه در پروژه‌هایی مشارکت می کند که اولین اتصال را به بازار داشته باشد، بیشترین ارزش افزوده را داشته و نقدشوندگی بالایی داشته باشد.

ایشان در ادامه ضمن بررسی تعاریف مختلف از اقتصاد مقاومتی، به بررسی چرایی کاهش سرمایه گذاری بانکی پرداخت. وی به این نکته اشاره داشت که فرآیند غیراقتصادی در جریان سرمایه گذاری بانکی باعث شکست تامین کنندگان خواهد شد. از نظر ایشان سوال اصلی در خصوص تحقق رشد اقتصادی این است که بدانیم چند درصد ظرفیت صنعت ما در حال ایجاد ارزش اقتصادی است ؟ آیا نیاز است که دوباره سرمایه گذاری جدید انجام داده و با ایجاد کارخانه های جدید، مشکل را به آینده حواله دهیم؟

وی در انتها به این نکته اشاره کرد که هدف سیاست گذار در کشور ما توسعه نیست بلکه مبارزه با فقر است. ولی به فرض اینکه بدانیم می‌خواهیم به سمت توسعه برویم، بازهم نمیدانیم هدف دقیقا چیست و میخواهیم چه دورنما و چشم اندازی را محقق کنیم.

محدودیت های نظارتی و احتیاطی امکان سرمایه گذاری بانک ها در پروژه های ملی را سلب کرده است

در ادامه عباس اشرف نژاد قائم مقام بانک ملت، ضمن اشاره به اینکه نکات خود را از زاویه دید بانک ها و چالش های صنعت بانکداری مطرح می‌کند، بیان کرد: ورود بانک ها به بحث سرمایه گذاری در سطح کلان از دو مجرا قابل بحث است. بخش اول بازار پول که بانک به صورت مستقیم و از طریق تسهیلات دهی و سرمایه‌گذاری مستقیم در آن نقش آفرینی میکند و بخش دوم بازار سرمایه که بانک به صورت غیر مستقیم در آن حضور دارد. علاوه بر موارد ذکر شده، در گذشته سرمایه گذاری در پروژه های بزرگ ملی از طریق فایننس شرکت های خارجی عمدتا چینی انجام می‌شد که بعد از دامنه دار شدن تحریم ها این کانال قطع شد.

وی در شرح چالش های سرمایه گذاری بانک ها در پروژه های ملی افزود: نداشتن توجیه اقتصادی طرح ها و پروژه ها و عدم تفاوت سود تسهیلات و سپرده گذاری ها باعث میشود سرمایه‌گذاری بانک ها مقرون به صرفه نباشد. به همین خاطر بانک ها تمایلی به سرمایه‌گذاری در پروژه های ملی ندارند. در مقوله سرمایه‌گذاری‌ها مشکلات دیگری همچون ریسک های تحریم، انتقالات مالی و واردات تجهیزات نیز باید سازوکارها و ریسک ها مدنظر قرار گیرد. از نظر ایشان اهمیت توجیهات فنی و جذابیت واگذاری پروژه‌ها در بازار سرمایه دیگر قیود و ملاحظات مربوط به سرمایه گذاری‌بانک ها است. علاوه بر این، محدودیت‌های سرمایه‌گذاری بانک ها نیز مزید بر علت شده که موسسات بانکی نتوانند در پروژه های مختلف حتی به صورت سندیکایی وارد شوند زیرا سرمایه پایه بانک ها بسیار پایین است و نسبت های نظارتی و احتیاطی اجازه سرمایه گذاری را نمی‌دهد.

اشرف نژاد در انتها به بررسی مشکلات ارزیابی پروژه ها پرداخت و اذعان داشت: ما در بانک نمی‌دانیم دقیقا کدام پروژه ها و طرح ها سودده هستند. دولت و بخش خصوصی باید باهم وظیفه ارزیابی دقیق پروژه ها را انجام دهند. همچنین وی به این نکته اشاره کرد که بخش

عملیاتی و درآمدهای کارمزدی بانک ها معمولا زیان ده هستند و به همین دلیل بانک ها در بخش غیر عملیاتی فعالیت های خود به سمت بنگاه داری می‌روند.

اجرای سیاست کنترل ترازنامه بدون بند پیشران باعث محدودیت سرمایه گذاری بانکی می شود

در ادامه نشست حسین درودیان کارشناس اقتصادی، در تبیین رویکردهای مختلف نسبت به سرمایه گذاری بانکی گفت: رویکرد متعارف این بوده که بانک ها نباید مستقیما به حوزه سرمایه گذاری وارد شوند و باید صرفا تسهیلات دهی انجام شود. این نگاه در مقامات ما پرتکرار است ولی چرایی آن برای مقام سیاسی مبهم است. سوال اصلی این است که منطق سرمایه گذاری بانکی چیست؟ مساله شماره یک اقتصاد ما توسعه است و سایر سوالات باید ذیل این کلیدواژه فهم شود. توسعه به معنای وسعت دادن زندگی مادی مردم در بخش درآمد، مصرف و خدمات آموزشی و بهداشتی و درمانی است.

وی افزود: بر اساس داده های مرکز آمار، هزینه خوراکی و دخانی هر خانوار نمونه شهری ۳۷.۶ میلیون در سال است که به ازای هر نفر در روز، به طور متوسط ۳۴ هزار تومان است. حتی با وجود توزیع برابر، این مقدار مصرف خصوصی ناچیز بوده و اندازه اقتصاد کشور کوچک است. از نظر ایشان عامل اصلی محقق کننده توسعه، یک نیرو و انرژی درونی است که سرمایه گذاری بخش خصوصی آن را محقق می سازد. این نیرو یک وجه خودجوش و خودانگیخته دارد. اما نقش دولت در اینجا چیست؟ اول اینکه برای جریان پیدا کردن این نیرو و تقویت آن باید موانع را برطرف کند. مورد دوم و مهم تر هم این است که دولت باید مداخلات فعال تری معطوف به انتخاب بخش های اولویت دار و توان بالقوه کشور داشته‌باشد. یعنی بخش ها، بنگاه ها و پروژه های خاصی به عنوان مقاصد و اهداف انتخاب شوند. ما در اقتصاد ایران این دو مقدمه را نداریم. همچنین ریسک های سیاسی خاصی در فضای اقتصادی وجود دارد که به کاهش امنیت اقتصادی دامن میزند.

سرمایه گذاری بانکی در اقتصاد به دلیل وجود افق بلندمدت مزیت دارد

درودیان در خصوص پیشینه سرمایه گذاری در ایران بیان داشت: در دهه های گذشته ضعف و فقدان سرمایه گذاری خصوصی تا حدی با سرمایه گذاری داخلی از طریق منابع نفتی جبران می‌شد که باتوجه به تحریم ها و افت درآمدهای نفتی، این منبع هم تضعیف شده و بحران ها و چاله های جدیدی مانند صندوق های بازنشستگی هم به وجود آمده است. سوال این است که آیا سرمایه گذاری بانک ها میتواند تا حدی فقدان سرمایه گذاری خصوصی و دولتی را جبران کند و آن را پوشش دهد؟ در مورد اعطای سرمایه گذاری به بانک ها ما باید یکسری ملاحظات را در نظر بگیریم. کشور در سالیان اخیر به یک فرمول شرکت های خصولتی رسیده است. شرکت هایی مثل صندوق های بازنشستگی که در آن خلا فقدان انگیزه از بین میرود. به همین ترتیب وقتی بانک صاحب کسب و کاری باشد، او مالک بنگاه در بلند مدت است و بالاخره میتواند برای سرمایه خود چانه زنی کند و نفوذی در نهادهای حاکمیتی داشته باشد.

این کارشناس اقتصادی ادامه داد: باید این واقعیت را قبول کرد که وقتی فاصله تورم و سود تسهیلات زیاد است، یک رانتی به مشتری ها داده میشود. حال برای جبران زیان های بانک، می‌شود بخشی از این رانت را در قالب سرمایه گذاری ها به خود بانک داد. علی رغم همه موارد مطرح شده، چالشی که میتواند تمام این بحث ها را به قصه تبدیل کند، سیاست کنترل ترازنامه بانک مرکزی است. اگر این سیاست به سیاق گذشته پیش برود و با وجود تورم‌های بالای ۴۰ درصد، نرخ رشد نقدینگی به ۲۵ درصد برسد، این موقعیت یک تهدید است و ظرفیت خالی در ترازنامه بانک برای سرمایه‌گذاری‌ها باقی نمانده و بانک حتی نمی تواند تقاضای سرمایه در گردش بنگاه های اقتصادی را پوشش دهد. مگر اینکه سرمایه‌گذاری‌های بانکی به بند پیشران و استثنائات کنترل ترازنامه به دستورالعمل فعلی الحاق شود.

توسعه و رشد اقتصادی در کشور نیاز به نیروی پیش برنده دارد

در ادامه نشست محمد امینی رعیا کارشناس اقتصادی با اشاره به گزاره ها و سوالات نهادینه در اقتصاد ایران گفت: ما یکسری گزاره های ارزشی داریم. مثلا اینکه نظام بانکی باید در بخش مولد حضور داشته و در خدمت تولید باشد. این گزاره باید و نبایدی مبتنی بر شرایط اقتصاد است. سوالاتی نیز در ادامه این گزاره ها مطرح می شود. مثلا اینکه بانک‌ها تسهیلات دهی بیشتری داشته باشند یا سرمایه گذاری؟ نرخ گذاری بکنیم یا نه؟ هدایت اعتبار بکنیم یا خیر؟

این کارشناس اقتصادی افزود: پیشینه کشور نشان میدهد سرمایه گذاری های بزرگ بانک‌ها به حوزه املاک و مستغلات رفته، نقدهایی به آن وارد بوده و در مجموع تجربه مثبتی برای اقتصاد کشور نبوده است و برای همین نسبت به سرمایه گذاری بانک‌ها مقاومت و مخالفت وجود دارد. اما در این حوزه تجربیات مطلوبی هم بوده که البته اندک است.

امینی رعیا گفت: بزرگ شدن کیک اقتصاد، مسئله اول اقتصاد ایران است و این بزرگ شدن یک لوکومتیو و نیروی پیش برنده و طراحی بلندمدت میخواهد. آن نقطه و نقشه را حاکمیتی طراحی میکند که برای اقتصاد برنامه ریزی بلند مدت دارد و در آن مرحله تازه تخصیص منابع معنا پیدا میکند. وی افزود: باید بپذیریم که یکی از سابقه های تخصیص منابع بانکی، اشتغال زودبازده در دهه ۸۰ بود و این یعنی ما نمیدانیم دقیقا قرار است چه اتفاقی بیفتد و راه و نقشه برای ما مبهم است.

بانک ها باید بنگاه سازی بکنند نه بنگاه داری

امینی رعیا ضمن اشاره به نقش سازوکارها در طراحی هدایت اعتبار گفت: در حوزه هدایت اعتبارات بانکی، حاکمیت باید بین تعیین نرخ یا نحوه تخصیص یکی را انتخاب کند. اگر هردو این موارد باهم خواسته شود، نتیجه مطلوبی اخذ نمیشود. به نظر من برای حاکمیتی

که طرح توسعه ای داشته باشد، تخصیص مهم تر از نرخ است. در دوگانه بین تسهیلات‌دهی و سرمایه گذاری بانکی نیز، اگر اقتصاد در حالت ثبات باشد، تسهیلات دهی مطلوب تر از سرمایه گذاری است ولی در اقتصادی که ظرفیت های خالی جدی دارد و سرمایه گذاری مختل شده‌است، حتما سرمایه گذاری به تسهیلات دهی اولویت دارد. یک دلیل این است که بانک میگوید من تسهیلات دهی میکنم اما کسی که تسهیلات را دریافت میکند، منابع را منحرف میکند پس ترجیح میدهم خودم سرمایه گذاری کنم. حاکمیت هم میگوید برای من مطلوب است که منابع بانکی را در جایی متمرکز کنم و چند حوزه پیشران را فعال کنم.

وی ۲ قید سرمایه گذاری بانکی را در این گزاره ها خلاصه کرد که سرمایه گذاری اولا باید در پروژه های ملی باشد و دیگر اینکه باعث ایجاد انحصار نشود و بانک ها در یک فرآیند مشخص بنگاه سازی کرده و بعد از مدتی از شرکت خارج شوند.

وی در پایان اضافه کرد: کره جنوبی در دهه ۶۰ حوزه های مدنظر و پیشران را مشخص کرد و بانک ها را ملزم نمود که بخش قابل توجهی از منابع خود را در این بخش ها تخصیص دهند. ولی مشخص نکرد در کدام قسمت زنجیره یا به کدام شرکت ها تسهیلات پرداخت شود. ما هم باید حق انتخاب را برای بانک ها قائل باشیم و بگذاریم ابتکار عمل در دست بانک باشد و حاکمیت صرفا گزینه ها و قاعده ها را مشخص کند و محدوده سرمایه گذاری را تعیین نماید. بانک ها می بایست به انتخاب خودشان در پروژه ها سرمایه گذاری کرده و بعد از مدتی با استراتژی خروج، از بنگاه داری خارج شوند.

مداخلات دولتی در زنجیره قیمت گذاری صنایع، سرمایه گذاری بانکی در پروژه های ملی را غیر اقتصادی کرده است

در بخش پایانی جلسه یاسر میرزایی مدیرکل بودجه و ارزیابی طرح های وزارت نفت گفت: فارغ از انتخاب بین تسهیلات دهی و سرمایه گذاری بانکی، سوال اصلی این است که پروژه‌ها باید چه ویژگی هایی داشته باشد و اصلا چرا این پروژه های حوزه انرژی برای

فعالان اقتصادی جذاب نیست؟ ۳ دلیل در اینجا مطرح می شود:

دولت به معنای اعم کلمه یعنی حاکمیتی که منجر به سیاست گذاری میشود، به خرج تولید کننده خدماتش را ارائه میدهد. به طور مثال سوخت ارزان از پالایشگاه ها گرفته و در اختیار مردم قرار داده و جریان نقدی صنعت نفت مختل شده است.

علیرغم صحبتی که در بحث تسهیل فضای کسب و کار مطرح می شود، کماکان انحصار در بخش های بزرگ وجود دارد و اجازه حضور به نیروهای خلاق و هدفمند داده نمی‌شود. هر چه مجوز به منابع تولید ملی نزدیک تر باشد، امکان دریافت آن سخت تر است.

اختلال زنجیره ارزش نفت و گاز با پرداخت یارانه پنهان به مرحله بحرانی رسیده است. کسب و کاری اقتصادی و بهره وری که در زنجیره این صنعت وجود داشته باشد، کمیاب است.

یاسر میرزایی در ادامه اگفت: راه حل این است که وقتی حاکمیت نتوانسته منابع طبیعی را به خوبی مدیریت کند، مالکیت این منابع را به نحوی به صورت غیر مستقیم به مردم انتقال دهد تا رفاه مصرف کننده و نحوه مدیریت منابع تغییر کند. حتی در خصوص سرمایه‌گذاری‌هایی که بالاخره به مرحله اجرایی می رسد هم مشکلاتی وجود دارد. از نظر ایشان بانک ها به تضامین معتبر سنتی علاقه مندند و قراردادها وجاهت و اعتبار کافی را به عنوان ضمانت ندارند. ما نتوانسته ایم ابزارهایی را توسعه بدهیم که امکان جایگزینی تضامین سنتی را داشته و همچنین اعتبارسنجی ها متنوع تر شود.

وی در بخش پایانی به این نکته اشاره کرد که ما متوجه شدیم که بانک ها خودشان اهلیت‌سنجی مشتری را انجام نمیدهند و از طرفی امکان سنجی اقتصادی پروژه ها را از وزارتخانه طلب می‌کنند. بانک ها به دلیل اینکه بزرگ شکست ناپذیر هستند و امکان ورشکستگی ندارند، به دنبال شناخت و احاطه فنی نسبت به ابعاد پروژه ها نیستند. به طور خلاصه پروژه‌های با مقیاس میلیارد دلاری و با دوره ساخت و بهره برداری بلندمدت، امکان جذب منابع مالی را نداشته و حاکمیت نیز توان تامین مالی این پروژه ها را ندارد. این واقعیتی است که باید قبول کنیم.

گزارش تصویری

اولین نشست از سلسله نشست تخصصی
«ابعاد و اولویت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد»
عنوان:
سرمایه‌گذاری بانکی؛ رویکردها و آثار
برگزارکنندگان:
جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی
فرهاد نیلی
نماینده اسبق ایران در بانک جهانی
محسن یزدان پناه
کارشناس اقتصادی
سید بابک ابراهیمی
سرپرست معاونت اقتصادی و سرمایه گذاری بانک سپه
میثم خسروی
مدیر گروه پول و بانک
مرکز پژوهش های مجلس
معصومه ملاصالحی
مدیر سرمایه‌گذاری و امور شرکت‌های بانک اقتصاد نوین
یک شنبه
۲۹ مرداد ۱۴۰۲
وزارت امور
اقتصادی و دارایی
ساعت
۹ الی ۱۲
www.Mett.ir
@masirepishraft

فرهاد نیلی

نیم خسروی

معصومه علاصالحی

محسن نردان پناه

دومین نشست از سلسله نشست تخصصی
«ابعاد و اولویت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد»
عنوان:
ارزیابی عملکرد و مقاصد سرمایه‌گذاری بانک‌ها
برگزارکنندگان:
جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی
محسن سیفی کفشگری
عضو هیئت مدیره بانک صادرات
محمد اخباری
مدیر اداره بررسی های اقتصادی بانک مرکزی
سید عباس عباسپور
کارشناس اقتصادی
سید مهدی حسینی دولت آبادی
کارشناس اقتصاد کلان
یک شنبه
۲۹ شهریور ۱۴۰۲
وزارت امور اقتصادی و دارایی
ساعت
۱۶ الی ۱۹
www.Mett.ir
@masirepishraft

محمد اخباری

محسن سیفی کلشکری

سید مهدی حسینی دولت آبادی

سومین نشست از سلسله نشست تخصصی
«ابعاد و اولویت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد»
عنوان:
الگوی مطلوب سرمایه گذاری بانک‌ها
یونس سلمانی
مشاور وزیر صمت
حسین عبده تبریزی
کارشناس اقتصادی
ارسلان امیری
معاون توسعه و برنامه‌ریزی
بانک پاسارگاد
حسن کیائی
عضو هیئت مدیره بانک تجارت
سید عباس عباسپور
کارشناس اقتصادی
برگزارکنندگان:
جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی
یک شنبه
۵ شهریور ۱۴۰۲
وزارت امور
اقتصادی و دارایی
ساعت
۹ الی ۱۲
www.Mett.ir
@masirepishraft

حسن کیانی

سید عباس عباسپور

ارسلان امیری

سید علی روحانی

چهارمین نشست از سلسله نشست تخصصی
«ابعاد و اولویت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها در اقتصاد»
عنوان:
سرمایه‌گذاری بانک‌ها و پروژه های ملی
برگزارکنندگان:
جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی
محمد جواد دانش
معاون سرمایه گذاری داخلی
صندوق توسعه ملی
عباس اشرف نژاد
قائم مقام بانک ملت
یاسر میرزایی
مدیرکل بودجه، منابع و ارزیابی
طرح های وزارت نفت
محمد امینی رعیا
مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی
حسین درودیان
کارشناس اقتصادی
یک شنبه
۵ شهریور ۱۴۰۲
وزارت امور
اقتصادی و دارایی
ساعت
۱۴ الی ۱۷
www.Mett.ir
@masirepishraft

حسین درودیان

محمد امینی رعیا

یاسر میرزایی

عباس اشرف نژاد

حمایت از بنگاه‌های تولیدی، تامین نقدینگی، تامین سرمایه در گردش، برخورد جدی با کسانی که واحدهای تولیدی آماده را راکد گذاشته‌اند، همه اینها کارهای الزامی است. و من در جلسه قبل هم یک جلسه‌ای که با دوستان داشتیم – گفتم، باز هم تاکید می‌کنم: سیستم بانکی باید نقش ایفا کند؛ یعنی سیستم بانکی باید به طور کلی وارد میدان بشود.

بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت ۱۳۹۴/۰۴/۰۶

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

اندیشکده اقتصاد مقاومتی